Tampereen yliopisto

Piritta Räsänen

”TILANNE ON NIMITTÄIN SE, ETTÄ MAAPALLON ILMASTO MUUTTUU KOKO AJAN HIEMAN LÄMPIMÄMMÄKSI.”

Ilmastonmuutoksen kerronnallistaminen Helsingin Sanomien Lasten uutisissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Piritta Räsänen: ”Tilanne on nimittäin se, että maapallon ilmasto muuttuu koko ajan hieman lämpimämmäksi”: Ilmastonmuutoksen kerronnallistaminen Helsingin Sanomien Lasten uutisissa
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen kandidaattiohjelma, journalistiikan opintosuunta
Toukokuu 2024

Tämä tutkielma tarkastelee, kuinka suomalaisessa mediassa ilmastonmuutoksesta uutisoidaan lapsille. Tavoitteena on selvittää, millaisia kertovalle kirjallisuudelle ominaisia kerronnan keinoja Helsingin Sanomien Lasten uutiset käyttää ilmastonmuutosta käsittelevissä uutisissa. Tutkimusmenetelmä on laadullinen sisällönanalyysi. Tutkielma on teorialähtöinen, sillä aineistoa analysoidaan Marja-Leena Palmgrenin kaunokirjallisuuden kertomisen perusmuotojen jäsennyksen kautta. Kertomisen perusmuotoja ovat kerronta, kuvaus, eeppinen kuva, eeppinen kohtaus, dialogi, eläytymisesitys ja tajunnanvirtakuvaus.

Tutkimusaineisto koostuu Helsingin Sanomien Lasten uutisten uutislähetyksistä sekä lähetysten pohjalta kirjoitetuista Puheenaihe-artikkeleista. Aineiston uutisista kaikki käsittelevät ilmastonmuutosta. Osa aineistosta on litteroitu uutislähetyksistä, mutta analyysissa keskityttiin tarkastelemaan uutisten tekstistä nousevia kerronnan keinoja eikä esimerkiksi juontajan nonverbaalista viestintää tai uutislähetysten kuvitusta. Aineistosta selviää, että lapsille suunnatussa uutisoinnissa käytetään jonkun verran hyväksi kaunokirjallisuudelle ominaisia kerronnan muotoja. Aineiston uutisissa ilmastonmuutosta lähestytään lapsille tuttujen aiheiden kautta, kuten vierailemalla kouluissa ja haastattelemalla nuoria. Tutkituissa uutisissa esiintyi useaan otteeseen myös ruotsalainen ilmastoaktivisti Greta Thunberg, josta on tullut nuorten ilmastolakkojen keulahahmo.

Ilmastouutisissa Thunbergiä käsitellään erityisesti eläytymiskertomuksen ja eeppisen kuvan kerronnan muotoja hyväksikäyttäen. Näissä aineiston uutisissa Thunberg kuvattiin päättäväisenä ilmastosankarina, joka uhraa koulunkäyntinsä ilmaston puolesta. Tutkimusaineistosta esille nousseiden kerronnan muotojen perusteella voidaan osoittaa, että kaunokirjallisia elementtejä esiintyy lyhyissäkin uutisteksteissä. Tulosten perusteella kerronnan muotoja tulisi tutkia feature-artikkeleiden lisäksi enemmän myös muista journalistisista teksteistä.

Avainsanat: Ilmastonmuutos, kerronnallisuus, narratiivinen journalismi, kertomisen perusmuodot, ilmastouutiset, laadullinen sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO 1
2 KIRJALLISUUSKATSAUS 3
2.1 Sankaritarinat ilmastonmuutoksen ympärillä 4
2.2 Dystopiatarinat journalismissa 6
2.3 Ilmastonmuutoksen kerronnallistaminen 9
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS 12
3.1 Narratiivinen journalismi 12
3.2 Kertomisen perusmuodot 14
3.3 Tutkielman ongelmanasettelu 18
4 AINEISTO JA MENETELMÄ 19
4.1 Helsingin Sanomien Lasten uutiset 19
4.2 Empiirinen aineisto 19
4.3 Menetelmä 22
5 ANALYYSI 24
5.1 Ilmastouutisten aihekategoriat 24
5.2 Kerronta 25
5.3 Kuvaus 26
5.4 Eeppinen kuva 27
5.5 Eeppinen kohtaus 28
5.6 Dialogi 29
5.7 Eläytymisesitys 31
5.8 Tajunnanvirtakuvaus 32
6 TULOKSET 34
LÄHTEET 38

1 JOHDANTO

Ruotsalainen Greta Thunberg (s. 2003) on viime vuosina antanut kasvonsa nuorille, jotka taistelevat ilmastonmuutosta vastaan. Thunberg nousi julkisuuteen elokuussa 2018 niin Suomessa kuin maailmallakin, kun hän alkoi osoittaa mieltään Ruotsin valtiopäivätalon edessä jokaisena perjantaina (Yle 7.6.2019). Lakkoilusta syntyi maailmanlaajuinen Fridays for Future -liike, joka on saanut lapset ja nuoret ympäri maailmaa osallistumaan ilmastolakkoihin (emt.). Syyskuussa 2019 järjestetyn YK:n ilmastokokouksen alla lakkoon osallistui miljoonia lapsia 150:stä eri maasta (BBC 20.9.2019).

Lakkoihin on otettu osaa Suomessakin. Esimerkiksi vuonna 2019 maaliskuussa 27 paikkakuntaa ilmoitti Fridays for Future -nettisivulle järjestävänsä ilmastolakon (Yle 15.3.2019) ja syyskuussa helsinkiläiset koululaiset saivat luvan osallistua perjantaina järjestettyyn lakkoon, joka huipensi kansainvälisen ilmastoviikon (HS 22.9.2019). Viimeisen viiden vuoden aikana Thunbergistä on tullut maailman tunnetuimpia ilmastoaktivisteja (BBC 18.10.2023), jonka on esimerkiksi arveltu voittavan Nobelin rauhanpalkinnon jo useamman vuoden ajan (HS 6.10.2023, HS 6.10.2022). Siitäkin huolimatta Thunbergin hienoin saavutus saattaa olla tapa, jolla hän on tuonut lasten ja nuorten äänen ilmastokeskustelussa kuuluviin.

Thunbergin suosion ja ilmastolakkojen korkeiden osallistujamäärien perusteella päättelen, ettei kiinnostus ja halu vaikuttaa ilmastoasioihin rajoitu suinkaan vain aikuisiin. Myös lapset ja nuoret janoavat tietoa ilmastonmuutoksesta, ja yksi heidän mahdollisista tietolähteistään siihen on tietenkin media. Siksi mielestäni on tärkeää tarkastella, kuinka lapsille uutisoidaan ilmastonmuutoksesta. Suomalaisessa mediakentässä ilmastonmuutoksesta uutisoidaan kaiken aikaa monella eri tasolla. Uutisoinnissa vilisevät niin pikamuodin haitat ja ilmastopolitiikka kuin ilmastonmuutoksen hitaat vaikutukset maapalloon. Harjaantumattomalle mediankäyttäjälle informaatiotulva voi olla kuormittavaa. Mediassa onkin kehitetty lapsille suunnattuja uutisformaatteja, joista tunnetuimpia ovat *Helsingin Sanomien* alabrändi *Lasten uutiset* ja Yleisradion *Mix*. Kuinka tiedotusvälineet onnistuvat uutisoimaan lapsille ilmastonmuutoksesta selkeästi ja

ymmärrettävästi, mutta silti noudattaen Journalistin ohjeiden 8. kohtaa, jonka mukaan journalistilla on velvollisuus pyrkiä todenmukaiseen tiedonvälitykseen (Journalistin ohjeet 1.1.2014)?

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, kuinka suomalaisessa mediassa ilmastonmuutoksesta uutisoidaan lapsille. Lähestyn journalistista aineistoani Marja-Leena Palmgrenin (1984) kirjallisuustieteellisen kertomisen muotojen jäsennyksen avulla. Kertomisen perusmuotojen avulla selvitän, käytetäänkö lapsille suunnatuissa uutisissa hyväksi kaunokirjallisuudelle ominaisia kerronnan muotoja, joiden avulla ilmastonmuutoksesta voidaan kenties luoda helpommin ymmärrettävä kokonaisuus. Olen valinnut tutkimusaineistoksi *Helsingin Sanomien* (HS) *Lasten uutisten* uutislähetyksiä sekä lähetysten pohjalta kirjoitettuja Puheenaihe-artikkeleita, joissa ilmastonmuutos on ollut keskeisenä aiheena.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS

Tämän tutkielman kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen ensin ilmastonmuutoksen sankaritarinoita, joita mediassa esitetään sekä lapsille että muulle yleisölle. Lapsille mediassa kerrottavissa ilmastokertomuksissa olen kiinnostunut erityisesti siitä, käytetäänkö niissä esimerkiksi saduista tuttuja elementtejä. Pauliina Puikkonen (2018) onkin lasten mediakäyttöä tutkiessaan huomannut uutisissa olevan sankareiden ja konnien rooleja. Vaikka tutkimuksessani en tutki lasten reaktioita *Lasten uutisten* uutislähetyksiin, on hyödyllistä tietää, kuinka lapset reagoivat monimutkaisiin uutisiin. Käsittelen kirjallisuuskatsauksessa myös journalismin dystopiatarinoita, joita on tarkasteltu erityisesti ilmastouutisten kuvastojen kautta. Alaluku selventää, millaista ilmastouutisointia Suomessa ja maailmalla ylipäätään tehdään ja mitkä uutisaiheet saavat erityisesti niin sanottua “palstatilaa”. Viimeisenä tarkastelen myös ilmastonmuutoksen kerronnallistamista. Tämän kautta kerrytän ymmärrystäni siitä, millaisia kertomuksia ilmastonmuutoksesta rakennetaan ja pyritään rakentamaan. Onko tarinallisuus ilmastonmuutoksen kohdalla ylipäätään mahdollista, kun kyseessä on monimutkainen ilmiö, jossa muutokset tapahtuvat pitkällä aikajänteellä?

Tässä tutkimuksessa ilmastonmuutosta käsitellessä tarkoitan antroposeenista ilmastonmuutosta. Antroposeeni tarkoittaa geologista aikakautta, jonka kuluessa ihmisen toiminta vaikuttaa merkittävästi ympäröivään luontoon ja ilmakehän koostumukseen sekä ilmastonmuutokseen. Termi on vielä ainakin toistaiseksi epävirallinen, sillä virallisen geologisen ajanlaskun mukaan elämme parhaillaan holoseenin aikakautta. Antroposeeni on alkanut käsitteenä yleistyä 2000-luvun alussa, kun sitä alettiin tarkastella alan akateemisissa teksteissä. (Lewis & Maslin 2015, 171.) Geologit ja tutkijat ovatkin pohtineet pitkään, onko antroposeenista tarpeeksi näyttöä. Asiaa tutkinut geologien ryhmä päätti vuonna 2019, että ihmisen vaikutus ympäristöön alkoi näkyä 1950-luvulla. (Helsingin Sanomat 6.9.2023.) Lewis ja Maslin (2015, 171) esittävätkin, että uusi aikakausi on alkanut. Heidän mukaansa ihmisten toiminnan vaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti ja ovat suurin syy tämänhetkisiin ympäristönmuutoksiin (emt.).

Antroposeeni on monille tuttu käsite myös geologian ulkopuolella. Matthew Hibberdin ja An Nguyenin (2013) mukaan 16–26-vuotiaat korkeakouluopiskelijat pitivät antroposeenista ilmastonmuutosta yleisesti totena. Tulosten perusteella nuoret kuitenkin suhtautuivat selvästi pessimistisesti siihen, kuinka hyvin ilmastonmuutoksen kanssa tullaan toimimaan tulevaisuudessa. Nuoret kokivat, että erityisesti tiedotusvälineet olivat epäonnistuneet viestimään ilmastonmuutoksesta tehokkaasti, eivätkä ihmiset siksi ole kiinnostuneita siitä. (Hibbert & Nguyen 2013, 28.) Tutkimuksessa mukana olleet nuoret suhtautuivat pessimistisesti myös omiin mahdollisuuksiinsa vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Ilmiötä vaikutti Hibberdin ja Nguyenin mukaan pahentavan nuorten yleinen turhautuminen yhteiskunnan, talouden ja politiikan kehityssuuntia kohtaan. Voimattomuus (eng. *disempowerment*) näytti johtuvan erityisesti maailmantalouden vaikeasta tilanteesta. Taloustilanteen vuoksi nuoret kokivat, että heillä on edessään epävarma tulevaisuus, kun esimerkiksi työpaikkoja on tarjolla vähemmän kuin aiemmin. (Hibbert & Nguyen 2013, 33.)

2.1 Sankaritarinat ilmastonmuutoksen ympärillä

Lasten suhdetta mediaan on tutkittu paljon kehityspsykologian ja kasvatuksen konteksteissa (Lehtinen 2000, 14). Valkosen ja kumppaneiden (2005, 57) mukaan median vaikutuksia lapsiin pidetään yleisesti liian yksisuuntaisina. Tästä syntyy virheellinen käsitys, jonka perusteella lapset olisivat passiivisia vastaanottajia, vaikka näin ei ole. Valkosen ja kumppaneiden (2005, 67) mukaan lapset ovat televisioyleisönä aktiivisia toimijoita, jotka voivat säädellä mediasuhdettaan varsin kriittisesti. Saman havainnon on tehnyt aiemmin myös Annika Suoninen (1993, 10), jonka mukaan lapset ovat aktiivisia katselijoita ja valitsevat tiedotustulvasta omaa elämäänsä koskevat asiat. Lisäksi lapset ovat katsojina vaativia, ja mikäli “ohjelma ei miellytä, siirrytään tekemään jotain muuta” (Valkonen ym. 2005, 67).

Miten lasten tai kenen tahansa mediankuluttajan mielenkiinto sitten saadaan pidettyä yllä? Tähän eräs vastaus saattaa olla tarinallinen, narratiivinen journalismi, sillä tutkija

Walter R. Fisherin (1984) mukaan tarinoiden kertominen on olennainen osa ihmisyyttä. Ihmiselle on luontaista rakentaa tilanteista ja tapahtumista juonellisia tapahtumasarjoja ja syy–seuraussuhteita, jotta ympäröivä maailma vaikuttaisi hieman vähemmän kaoottiselta (Lassila-Merisalo 2020, 1). Tarkastelen narratiivista journalismia tarkemmin tutkielman kolmannessa pääluvussa. Maria Lassila-Merisalon (2020) mukaan journalistinen aineisto taipuu toisinaan helposti kertomuksen muotoon. Tällaisia ovat esimerkiksi selviytymistarinat, joissa henkilö kohtaa ensin vaikeuksia ja sitten voittaa ne (emt.).

Tarinallisempaa journalismia ovat myös tosielämän sankaritarinat, joita Pauliina Puikkosen (2018) mukaan kuullaan uutisissa yhä enemmän. Puikkonen (2018) on tutkinut lasten median käyttöä uutisten väkivaltakertomusten sankarien ja konnien kautta. Sankaritarinat tarvitsevat yleensä toimiakseen rinnalleen kertomuksen konnasta, jonka päihittäminen luo sankarin ja koko sankaritarinan (Kristensen, Rothbauer & McKechnie 2016, 16). Sen vuoksi perinteisesti fiktiivisistä tarinoista tutut sankarit ja konnat valtaavat alaa myös uutisissa. Uutisissa 2000-luvulla konnuutta ovat edustaneet esimerkiksi terroristiset ryhmittymät. (Puikkonen 2018.) Ilmastouutisissa sankarin rooli asettuu usein ilmastoaktivistien harteille. Francesca Belottin ja kumppaneiden (2022, 731) mukaan Fridays for Future –ilmastoaktivistit kokivat omistajuutta ilmastoaktivismista. Tutkimuksen mukaan ilmastoaktivisti oli heidän sukupolvensa “taistelu” ja sosiaalinen media heidän “taistelukenttänsä” (Belotti yms. 2022, 731–732).

Sankaritarinoiden toisella puolella ovat konnat. Puikkonen (2018) jakaa heidät kahteen ryhmään. Konnan vahvan määritelmän mukaan se tarvitsee hahmon edustajakseen. Heikon määritelmän mukaan taas konnaa voi edustaa kaikki konnan vertauskuvalliset muodot, kuten luonnonmullistus. (Puikkonen 2018.) Näin ollen myös ilmastonmuutoksesta voidaan tehdä kertomuksen konna. Ilmastonmuutokselle vastaparia etsitään esimerkiksi edellisessä kappaleessa mainituista ilmastoaktivisteista, jotka sankarillisesti taistelevat ilmastonmuutosta vastaan. Konnahahmoja voi etsiä myös ilmastouutisisten henkilöistä. Heitä voisi esimerkiksi olla ilmastodenialistit, öljy-yhtiöt tai henkilöt, jotka asettuvan tarinan sankaria – eli esimerkiksi ilmastoaktivistia – vastaan.

Sosiaalisessa mediassa ja julkisessa keskustelussa konnan roolia on aseteltu esimerkiksi ilmastoaktivisti Greta Thunbergin vastustajille. Esimerkiksi helmikuussa 2019 Helsingin Sanomien toimittaja Saska Saarikoski pohti, miksi ilmastonmuutoksen symboliksi on nostettu "lapsi, jolla on tekemistä omankin elämänsä kanssa" (HS 24.2.2019). Saarikoski viittasi kommentillaan Thunbergin Aspergerin syndroomaan, joka kuuluu autismin kirjolle. Liikemies Arron Banks sen sijaan toivoi epäsuorasti Thunbergin joutuvan onnettomuuteen, kun tämä aloitti purjehdusmatkansa Euroopasta Yhdysvaltoihin (Washington Post 15.8.2019). Molemmat kommentit poikivat kritiikkiä, jota käsiteltiin mediassa saakka, kun esimerkiksi Yle Uutisten otsikossa kysyttiin: "Miksi Greta Thunberg vetää puoleensa setäraivoa?" (Yle 26.9.2019).

Myöskään erilaisiin ilmastosankareihin suhtautuminen ei ole ristiriidatonta. Hibberd ja Nguyen (2013) havaitsivat, että osa tutkimukseen haastatelluista nuorista suhtautui erityisen kriittisesti siihen, että julkisuuden henkilöt osallistuivat ilmastonmuutoksesta viestimiseen. Nuorten mielestä julkisuuden henkilöt eivät polarisoituneessa keskustelussa edustaneet tieteellistä tietoa vaan ajoivat omaa etuansa. (Hibbert & Nguyen 2013, 38.) Julkisuuden henkilöiden käyttäminen ilmastonmuutoksen äänitorvina jakaa yleisön mielipiteet myös julkisessa keskustelussa. Esimerkiksi Time-aikakausilehti kysyi elokuussa 2022 julkaistun artikkelin otsikossa: "Miksi meidän tulisi välittää julkisuuden henkilöiden ilmastotekopyhyydestä?" (Time 30.8.2022). Ärtymystä on herättänyt esimerkiksi näyttelijä ja ilmastoaktivisti Leonardo DiCaprion toiminnan ristiriitaisuus. Hän nostaa puheissaan ja sosiaalisessa mediassa esille ilmastonmuutosta aiheuttavia ympäristöhaittoja, mutta samalla lentelee ympäri maailmaa kuvaamassa dokumenttia (Yle 27.9.2017).

2.2 Dystopiatarinat journalismissa

Nuoret kokevat tiedotusvälineiden viestin ilmastonmuutoksesta olevan erittäin kielteinen (Hibbert & Nguyen 2013). Kyselytutkimuksen vastaajat kokivat, että ilmastonmuutoksesta kerrottiin pelkoa herättävien tarinoiden avulla. Ilmastouutisointi keskittyi siis lähinnä luonnonkatastrofeihin, terveysriskeihin, dystooppisiin skenaarioihin sekä ilmastoaktivisteihin ja heidän rajuihin kampanjoihinsa. (Hibbert & Nguyen 2013, 41.) Myös

Hibbertin ja Nguyenin (2013) tutkimukseen haastatellut toimittajat kertoivat, että ilmastouutisointiin liittyy sudenkuoppia. Yksi toimittaja totesi, ettei ilmastonmuutoksen monimutkaista luonnontiedettä voi yksinkertaistaa yhdistämällä sitä esimerkiksi yksinkertaisiin säätapahtumiin. Toinen toimittaja taas kertoi olevansa huolissaan siitä, pääseekö ilmastonmuutos enää jatkossa samalla tavalla esille, koska kyseessä on pohjimmiltaan "sama vanha tarina", jota on vaikea kertoa uudella tavalla. (Hibbert & Nguyen 2013, 35–37.)

Ilmastouutisoinnin tilaa kartoitettiin myös Suomessa 2021 kyselytutkimuksella, joka keräsi 145 vastausta. Vastaajien joukossa oli muun muassa toimittajia, tuottajia, kuvaajia ja päätoimittajia. Heistä 61 prosenttia arvioi tuntevansa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä hyvin tai melko hyvin. Suurin osa vastaajista ilmaisi kuitenkin tarvitsevansa ilmastoaiheista koulutusta, jossa käsiteltäisiin esimerkiksi ilmastonmuutoksen mittasuhteiden tunnistamista ja luotettavan tiedon löytämistä. (Järvenpää & Huotari 2021, 5–8.) Järvenpään ja Huotarin (2021, 9) mukaan vastausten perusteella on selvää, että toimittajat ymmärtävät ilmastonmuutoksen vakavuuden yhteiskunnan monilla eri tasoilla, mutta toimittajien ja toimitusten olemassa olevat työkalut eivät tue ilmastoaiheisen journalismin tekemistä.

Ilmastouutisointia ja sen nojaamista kohti luonnonkatastrofeja on tutkittu enemmän journalismin kuvaston kuin tekstien kautta. Timothy W. Luke (2015) tarkastelee tutkimuksessaan ilmastonmuutoksen kuvastoa ja sen poliittisuutta. Hänen mukaansa ilmastonmuutoskuvaston esittäminen on riskialtista taidetta, koska katsoja voi tulkita sen yhtä hyvin illuusiona, ideologiana tai keksintönä kuin oikeina tieteellisinä löydöksinä. (Luke 2015.) Luken (2015, 291) mukaan ilmastonmuutos näyttäytyy jatkuvasti uudelleen lavastettuna katastrofielokuvana, joka on tuotettu kollektiivisesti ja toteutettu globaalisti. Sillä ei ole yhtä käsikirjoittajaa vaan miljardeja tuottajia, jotka seuraavat yksinkertaisia käsikirjoituksia. Tähän "päivittäiseen elokuvaan" osallistuvat television uutislähetykset, internet ja tieteisohjelmat. (Luke 2015, 291) Lassila-Merisalon (2020, 66; 77) mukaan journalismiin voi syntyä elokuvallinen vaikutelma, kun niissä hyödynnetään fiktiosta tuttuja tehokeinoja. Luken (2015, 291) mukaan näissä 3D-eepoksissa

kuivuus, tulvat, tulipalot, nälänhätä ja lämpöaallot on kuvattu huolellisesti, mutta niiden kokonaisvaikutusta ei koskaan lasketa. Kuvastoa voi verrata dystopistisiin tieteiselokuviin, kuten *The Day After Tomorrow* (2004) ja *The Book of Eli* (2010), joissa katsoja epäilee elokuvan päättyvän huonosti, mutta lopulta "tuomion päivä" ei koitakaan: "Joku, jossain, jollain tavalla ja jollain ihmeen keinolla selviää kuivuudesta, tulvista, myrskyistä ja sukupuutosta, ja tämä ihmiskunnan osa lopulta 'kestävän kehityksen' avulla voittaa."[1] (Luke 2015, 291.)

Myös ilmastonmuutoksen poliittinen kuvasto hyödyntää tulevaisuuskuvissaan myyttisiä toivekuvia. Niissä Grönlanti sulaa, New York jää veden alle ja Omaha autioituu. Kuvasto kauhistuttaa yleisöä, mutta saa heidät pian haaveilemaan omasta seikkailuntäyteisestä katastrofielokuvan jatko-osasta. (Luke 2015, 291.) Mäkelän ja kumppaneiden (2020, 296) mukaan kyse on katastrofivinoumasta, sillä konflikteista ja katastrofeista on helpompaa luoda kiinnostavia tarinoita kuin ihmisten arjesta, jossa sopeudutaan ilmastonmuutoksen tuomiin muutoksiin. Luke (2015, 291) kritisoi ilmastokuvaston esitystapaa ja toteaa, ettei siihen mahdu vähemmän näkyvät muutokset, kuten valtavat ilmakehään vapautuvat metaanipäästöt, auringon säteilyenergian lisääntyminen tai merien happamoituminen. Tutkija De Certeau (1988, 199) kirjoitti jo vuonna 1980-luvulla, että esitetyllä kuvastolla näyttää olevan yhteinen tavoite, jossa kaikki biokemialliset, geofysikaaliset ja sosiaalipoliittiset prosessit, joita maapallolla tapahtuu, muutetaan yhdeksi luettavaksi kokonaisuudeksi.

Luken (2015) kuvailema katastrofikuvitus nousee esille myös Jarkko Kankaan (2016) tutkimuksessa, jossa hän tarkasteli *Helsingin Sanomien* (HS) tapaa esittää ilmastonmuutos visuaalisessa journalismissa. Kankaan mukaan (2016, 223) HS:n ilmastokuvitus nojasi pitkälti kansainvälisestä mediasta tuttuihin kuva-aiheisiin. HS:n pääkuvissa

[1] Alkuperäinen lainaus: "Someone, somewhere, somehow, and in some fashion, will survive the droughts, floods, storms, and extinctions, and the 'sustainable development' of that fraction of humanity will then win out." (Luke 2015, 291.)

ilmastonmuutosta kuvattiin huomattavasti enemmän lämpenemisen seurauksia kuin syitä tai mahdollisia ratkaisukeinoja (Kangas 2016, 223). Kangas (2016, 224) pohtii, johtuuko ilmiö siitä, että ilmastonmuutoksen seurauksia etsittävät kuvastot ovat visuaalisesti näyttävämpiä kuin syyt tai ratkaisukeinot. Kuvastossa ilmastonmuutosta on kotoutettu kuvilla talvisään muutoksista ja tulvista. Nämä voivat konkretisoida globaalin ympäristöriskin vaikutuksia Suomessa ja tehdä niistä lukijalle merkityksellisiä (Doyle 2011; Kangas 2016.)

HS:n kuvissa vuosien 1990–2013 aikana ilmastonmuutosta edustivat eniten ihmiset. Heistä suurin osa oli poliitikkoja, mutta kuvissa esiintyi myös kansalaisia, aktivisteja ja tutkijoita. Ihmisten lisäksi kuvissa oli myös uhanalaisia eläimiä, ympäristöteknologiaa, päästölähteitä, luonnon sääilmiöitä ja jäätiköitä. (Kangas 2016, 223.) Niinpä myös suomalaisen median ilmastokuvastosta lukijalle voi syntyä mielikuva omasta pian alkavasta ilmastoseikkailusta Luken (2015) tutkimuksen mukaisesti, kun ilmastonmuutosta kuvataan lämpenemisen seurausten kautta.

Edellä mainituista kansainvälisistä tutkimuksista poiketen Kangas (2016) kuitenkin havainnoi, että hänen tarkastelemansa kuvaston ytimessä on teknologia. Hänen mukaansa tutkimuksessa tarkastellut kuvavalinnat ja niiden tekstiyhteydet kehystivät ilmastonmuutoksen katastrofiksi tai ympäristöongelmaksi, joka uhkaa ihmistä. Syyllinen uhkaan löytyi saastuttavasta teknologiasta, mutta toisaalta myös ratkaisuksi ehdotetaan vähemmän päästöjä aiheuttavaa teknologiaa. (Kangas 2016, 224.) Mediassa ilmastonmuutos näyttäytyy usein pelottelun (Hibbert & Nguyen 2013), epärealisten toivekuvien (Luke 2015) ja vääränlaisen teknologian (Kangas 2016) kautta. Tutkimusten perusteella syntyy kuva ilmiöstä, joka muistuttaa ominaisuuksiltaan enemmän tieteisfiktiota kuin ihmisten arkipäiväistä elämää.

2.3 Ilmastonmuutoksen kerronnallistaminen

On tuskin liioittelua sanoa, että ilmastonmuutos on aikamme suurimpia aiheita. Esimerkiksi toimittaja ja yksi Long Play –verkkojulkaisun perustajista Hanna Nikkanen on todennut, että ilmastonmuutos on aikamme suurin uutinen (Hyvän sään aikana –

podcast 3.4.2017). Ilmastonmuutos nouseekin esille kaiken aikaa sekä mediassa että sen ulkopuolella. Kuinka monimutkaisista luonnontieteellisistä prosesseista saadaan kerrottua ymmärrettävästi, mutta tietoa vääristelemättä?

Tutkija Hannes Bergthallerin (2018) mukaan ilmastonmuutoksella ei ole luontaisia kerronnan ominaisuuksia. Kertomuksen kontekstista riippumatta kertomus on aina sosiaalinen esitys (oma käännös, eng. *social performance*), jossa arvioidaan eri toimijoiden välisiä suhteita (Bergthaller 2018, 1–12.) Tämän perusteella voidaankin pohtia, onko ilmastonmuutoksesta kertovissa tarinoissa aina lopulta kyse ympäristön ja ihmisten välisen suhteen hahmottamisesta. Bergthallerin (2018, 7) mukaan myös kertomusmuoto on luontaisesti antroposentristinen eli ihmiskeskeinen. Ilmastouutisoinnissa tämä tarkoittaa, että ilmastonmuutoksesta kerrotaan inhimillisesti ymmärrettävällä tavalla ja ihmisen näkökulmasta, vaikka sen selittämiseen tarvittaisiin monimutkaisia matemaattisia kaavioita ja useiden eri tieteenalojen tutkimusta (Bergthaller 2018, 7). Ilmastonmuutos tapahtuu hitaasti. Ilmastotutkimuksen skenaarioita on lähes mahdotonta kääntää suoraan osaksi ihmisten elämää, koska tapahtumasarjat voivat kestää sukupolvien ylitse. Näin pitkien aikavälien tapahtumat eivät sovi perinteiseen lineaariseen kertomusmuotoon, jossa tapahtumilla on selkeä alku, keskikohta ja loppu. (Bergthaller 2018, 6.) Kun ilmastonmuutos pilkotaan pienempiin osiin, siitä voi syntyä helpommin ymmärrettäviä tarinoita. Sen vaarana voi kuitenkin olla, että yksinkertaistamalla ilmastonmuutoksesta muodostetaan kokonaisuus, jossa syy–seuraussuhteet vääristyvät.

Christophe Bonneuil jakaa kertomukset ekologisista muutoksista neljään eri kategoriaan (2015, 23–28). Ensimmäisen kertomus kuvailee yhteiskunnan olevan naiivi ja passiivinen, ja näin ollen ihmisten aiheuttaneen maapallolle tuhoa tahattomasti. Kertomuksen mukaan tutkijoiden on otettava ohjat ja etsittävä ratkaisu. Toisen kertomuksen mukaan antroposeeni rikkoo modernin erottelun ihmishistorian ja luonnonhistorian väliltä. Kolmatta kertomusta kutsutaan ekokatastrofistiseksi kertomukseksi. Siinä ihmisten teot ja modernin aikakauden kestämättömät käytänteet ovat ylittämässä maapallon kestokyvyn ja ajavat planeetan peruuttamattomaan muutokseen, jossa keskilämpötila voi esimerkiksi nousta 12 astetta. Neljännen kertomus on ekomarxistinen

kertomus. Sen mukaan kapitalismi ja sen laajentuminen on antroposeenin perimmäinen syy. Kertomuksen mukaan vahvimmat valtiot ovat hyötyneet teknologisista, taloudellisista ja sosiaalisista kehityskaarista samalla sortaen muita. (Bonneuil 2015, 23–28.)

Ilmastonmuutoksesta kerrotaan siis yhtä aikaa monella tasolla, kun samaan aikaan tarkastellaan sen lyhyt- ja pitkäaikaisia muutosprosesseja, yrityksiä ehkäistä niitä, niiden seurauksia ja niin edelleen. Lähes muuttumattomana pysyy kuitenkin yksi asia: kaiken keskiössä on ihminen. Bergthaller (2018) toteaa, että ilmastokertomusten valittu narratiivi heijastelee aina esittäjänsä mielenkiinnonkohteita. Kertomuksissa ilmastosta ihminen on usein sekä syyllinen ongelmiin, niiden ratkaisija että seurausten kärsijä.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen ensin narratiivisen journalismin. Esittelyn tukena käytän erityisesti tutkija Maria Lassila-Merisalon (2009) ilmestynyttä väitöskirjaa, joka kartoittaa perusteellisesti, kuinka suomalaisessa faktoihin perustuvassa, narratiivisessa journalismissa käytetään fiktiolle tyypillisiä kerronnankeinoja. Sitten käyn läpi kirjallisuudentutkija Marja-Leena Palmgrenin (1986) teorian kertomisen perusmuodoista, jotka ovat kertovan kirjallisuuden peruselementtejä, mutta soveltuvat mielestäni myös journalistisen sisällön tarkasteluun. Viimeiseksi esittelen tutkimuksen ongelmanasettelun ja tutkimuskysymyksen.

3.1 Narratiivinen journalismi

Tässä tutkielmassa käytän tarinallisesta feature-journalismista termiä narratiivinen journalismi. Tyylilajille on tutkimuksissa annettu eri nimiä. Narratiivisen journalismin (van Krieken & Sanders 2019) lisäksi siitä on käytetty muun muassa nimityksiä tarinallinen journalismi (Lassila-Merisalo 2020, Mäkelä ym. 2020) ja kaunokirjallinen journalismi (Lassila-Merisalo 2009). Tässä alaluvussa pohdin, miksi narratiivisuudesta on tullut osa journalismia. Ensin käsittelen, mitä narratiivinen journalismi on. Sitten käyn läpi, miten kerronnallisuus on ollut osa journalismia ennen digitaalisuutta ja sen aikana. Lopuksi vielä pohdin lyhyesti, mitä sudenkuoppia narratiivisen journalismin ja ilmastonmuutoksen yhdistämiseen liittyy.

Tutkija Maria Lassila-Merisalon (2009, 12) mukaan narratiivinen journalismi on yksinkertaisimmillaan faktuaalista sisältöä, jonka esittämisessä eri muodoissa käytetään fiktiosta tuttuja keinoja. Kaunokirjallisuuden keinojen avulla narratiivinen journalismi luo todenkaltaisuutta ja vaikutelmia yksilön näkökulmasta (Mäkelä ym. 2020, 67). Narratiivista journalismia esiintyy erityisesti pitkissä, kerronnallisissa feature-artikkeleissa, joita esimerkiksi *Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen* ja *Suomen Kuvalehden* pääjutut edustavat. Lassila-Merisalon (2009, 16) mukaan on kiisteltyä, voiko narratiivista journalismia kutsua Suomessa journalismin lajityypiksi, koska sitä on harjoitettu vähän, mutta toisaalta kaunokirjallisia tekniikoita voi esiintyä jopa lyhyissä sanomalehtiuutisissa

(Lassila-Merisalo 2009, 14; Lassila 2001, 5). Myös Mäkelän ja kumppaneiden (2020, 67) mukaan tarinallisuus on tullut osaksi päivittäistä journalismia.

Journalismin narratiivisiin piirteisiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota 2010-luvulla. Siitä kiitos kuuluu – ainakin osittain – Koneen säätiön rahoittamalle Kertomuksen vaarat -projektille (2017–2020), joka on herättänyt sosiaalisessa mediassa paljon huomiota ja saanut Facebook-sivuilleen yli 6 700 seuraajaa. Projektin tavoitteena oli "selvittää, miksi ja miten kertomuksesta on tullut hyvinvointia ja yhteiskunnallista osallistumista määrittävä muoto, mitä riskejä tähän liittyy ja miten tutkijat voivat lisätä kriittistä ymmärrystä kertomusmuodon voimasta ja vaaroista" (Mäkelä ym. 2020). Mäkelä ja kumppanit (2020, 13) kuvailevat 2000-lukua kasvavan kertomusbuumin aikana. Journalismin lisäksi projekti on löytänyt tarinoita myös esimerkiksi tiedeviestinnästä, politiikasta ja mainoskampanjoista (Mäkelä ym. 2020). Kertomusbuumissa tarinallistaminen nähdään pelkästään myönteisenä asiana (Mäkelä ym. 2020, 20) ja sen ympärille on syntynyt myös "tarinallistamisbisnes" ja tarinankertojien ammattikunta (Salmon 2010).

Maria Lassila-Merisalon (2020) mukaan eräänlaisena verkkokerronnan ja narratiivisen journalismin vedenjakajana voidaan pitää *The New York Times* -lehdessä vuonna 2012 julkaistua artikkelia nimeltä *The Snow Fall*. Artikkeli kertoo tarinan lumivyöryn varaan joutuneista laskettelijoista, ja osana tarinaa hyödynnetään niin kuvia, ääntä kuin videotakin (The New York Times 2012). Kobie van Kriekenin (2018, 12) mukaan artikkeli on hyvä esimerkki siitä, kuinka digitaalinen ympäristö mahdollistaa uusia narratiivisia kerronnan tapoja. Hänen mukaansa artikkelin ydin muodostuu silti tekstistä, jota muut audiovisuaaliset elementit täydentävät (van Krieken 2018, 12). Myös tutkija Erik Neveu (2014, 541) esittää, että narratiivisessa journalismissa piilee mahdollisuuksia uudistaa journalismia. Hän esittää, että tulevaisuudessa yleisö suosii yhä monitasoisemmin kerrottuja tarinoita yhteiskunnallisista ongelmista (Neveu, 2014, 541).

Toisaalta narratiivinen journalismi ei ole uusi ilmiö, vaikka digitaaliset alustat ovatkin tuoneet uusia mahdollisuuksia hyödyntää esimerkiksi videota ja ääntä. Veikko Pietilä esitti jo 1990-luvulla teoksessaan *Tv-uutista hyvää iltaa* (1995), että narrativisointia käytetään hyödyksi uutisoinnissa, minkä vuoksi myös uutistekstiä on alettu

kerronnallistamaan. Risto Kuneliuksen (1993) mukaan uutiset sisältävät vähintään kahdenlaista puhetta: “omaa” ja “vierasta”. Kaunokirjallisuudessa vieras ääni voi tekstissä sulautua omaan ääneen tai ottaa tekstissä valta-aseman. Uutisessa päinvastoin tekstin uskottavuus heikkenee, jos valta siirtyy pois uutisen omalta ääneltä. (Kunelius 1993, 36.) Uutista kuvataan perinteisesti ylösalaisin käännettynä pyramidina: tärkein ja/tai uusin tieto kerrotaan ensimmäisenä, ja uutinen etenee olennaisesta epäolennaiseen (Kunelius 1993, 37). Lassila-Merisalo esitti pro gradu -tutkielmassaan uutisen kaunokirjallisen journalismin antiteesiksi, ja väitöskirjassaan hän toteaa, ettei ero ole koskaan ollut kovin selväpiirteinen (Lassila-Merisalo 2009).

Asioiden kerronnallistamisesta on huomattu olevan hyötyä myös uusien asioiden oppimisessa (Ropo & Huttunen 2007). Kertomukset myös jäävät paremmin mieleen kuin abstrakti tieteellinen tieto (Mäkelä ym. 2020, 293). Tämän vuoksi oletan, että journalismissa kerronnan keinoja on voitu hyödyntää myös uutisoidessa ilmastonmuutoksesta, joka on laaja ja monimutkainen kokonaisuus. Ilmastouutisia tarkastellessa on kuitenkin hyvä muistaa, ettei journalistisissa aineistoissa aina ole aineksia selkeään kertomukseen, sillä Lassila-Merisalon (2020) mukaan todellisuus voi olla liian monimutkainen tai toimittajalla ei yksinkertaisesti ole aikaa seurata tapahtumaketjuja tarpeeksi pitkään. Tutkielmassani en ota kantaa, täyttävätkö HS:n *Lasten uutiset* narratiivisen journalismin piirteet vaan keskityn tarkastelemaan, lainataanko niissä kaunokirjallisuuden kerronnallisia elementtejä.

3.2 Kertomisen perusmuodot

Kirjallisuudentutkija Marja-Leena Palmgren jakaa (1986, 205) kertomisen seitsemään perusmuotoon. Ne ovat kerronta eli suora kertomatapa, kuvaus eli kuvaileva esitystapa, dialogi, eeppinen kuva ja eeppinen kohtaus sekä tajunnanvirtatekniikka eli tajunnanvirtakuvaus ja eläytymisesitys, jotka lisättiin mukaan myöhemmin. Kertomisen perusmuodot ovat peruselementtejä, joista kertova kirjallisuus koostuu. (Palmgren 1986, 205.) Lassila-Merisalo (2009, 20) kuvailee kertomisen perusmuotojen olevan hyvä johdatus kirjallisuuden ja journalismin yhdistämiseen, vaikka jaottelu onkin peräisin 1980-luvulta. Perusmuodot ovat kuitenkin kestäneet aikaa, koska ne ovat havainnollisia ja

helposti lähestyttäviä. (Lassila-Merisalo 2009, 20.) Perusmuodot eroavat toisistaan sekä kielipiirteiltään että tavalla, jolla ne esittävät kerrontaa (Palmgren 1986, 205).

Kerronta on Palmgrenin (1986, 205–206) mukaan epiikan yleisin kertomismuoto. Se on asiallistavaa ja yleistävää selostamista, jossa esitetään olennainen eikä pysähdytä yksityiskohtiin. Kerronnalla on rakenteellinen tehtävä, koska se toimii rajaamisen välineenä ja yhdistää tekstijaksoista etenevän ja yhtenäisen kokonaisuuden. Kerronta on myös historiallista toteamista, jossa kertomisen aikamuoto on imperfekti ja historiallinen preesens. (Palmgren 1986, 205–206.) Maria Lassila-Merisalon (2009, 22) mukaan journalismissa preesensissä olevaa kerrontaa käytetään erityisesti reportaaseissa. Imperfektiä taas käytetään henkilökuvissa (Lassila-Merisalo 2009, 21). Hänen mukaansa pitkät kerrontajaksot ovat kuitenkin nykyjournalismissa vähäisiä, koska kerronta katkeaa journalismille tyypilliseen faktojen esitystapaan (Lassila-Merisalo 2009, 22).

Kuvaus on eeppisen esittämisen muoto, jossa kerronta hidastuu. Tavallisesti siinä luonnehditaan henkilöitä ja ympäristöjä, kuvataan tapahtumapaikat ja tuodaan esille henkilöiden identiteettiä ja persoonallisuutta. Kuvauksen aikamuotona toimii yleensä preesens ja toisinaan myös imperfekti. Palmgren kuvailee, että kuvaus on “juonen lepokohta”, jossa tapahtumien ketju pysähtyy hetkeksi. (Palmgren 1986, 207–208.)

Eeppinen kuva “syntyy yleensä liikkuvan, liikettä tulkitsevan ja kerrontaa käyttävän eeppisen esittämisen yhteydessä” (Palmgren 1986, 208). Se on suppeampi tekstijakso kuin kuvaus, mutta kuvauksen tavoin siinäkin kerronta hidastuu (Lassila-Merisalo 2009, 23.) Eeppisessä kuvassa ei olekaan kyse liikkuvasta kuvauksesta vaan se on yleensä yksi kuva, aistimuksen havainto tai havaintosarja, jolla tuodaan esille henkilön olemusta, tilannetta tai miljöötä (Palmgren 1986, 209).

Eeppinen kohtaus muistuttaa näytelmän tai elokuvan kohtausta (Palmgren 1986, 210). Se muodostuu useammasta elementistä kuin eeppinen kuva, ja siihen voi kuulua henkilöiden välisiä konflikteja ja dialogia. Henkilöiden puhe ja toiminta esitetään preesensissä, ja kohtaukset ovat usein laajoja tekstijaksoja. Juonen kannalta eeppisen kohtauksen merkitys on päinvastainen kuin kuvauksen tai eeppisen kuvan, sillä tapahtumat

etenevät eeppisen kohtauksen kautta ja kertomisen tempo nopeutuu. (Palmgren 1986, 210.)

Dialogissa on yleensä kyse keskustelusta, jossa kuvatut henkilöt puhuvat itse. Toisinaan kyseessä voi olla myös monologi, jossa henkilö puhuu yksikseen. (Palmgren 1986, 212.) Tällöin Palmgrenin mukaan kyseessä on puhe, eikä ajattelun kuvaus tai tajunnanvirran esittäminen. Monologissa puhe on minämuodossa, ja dialogissa puhe on sinämuodossa tai monikon 2. persoonassa. Kerronnassa dialogi on henkilökuvauksen väline, jossa heidän ajatusmaailmansa ja luonne havainnollistetaan puheen kautta. (Palmgren 1986, 213.)

Maria Lassila-Merisalon mukaan dialogi on haasteellinen kerronnan muoto journalistisen esittämisen kannalta, koska toimittajalla ei ole dialogin kulkuun valtaa, ellei hän itse ole keskustelun osapuolena. Journalismin ja kaunokirjallisuuden erot tulevat ilmi, kun tarkastellaan henkilöiden puhetta ja haastattelutilanteita. Haastattelu on journalismin perinteisiä tiedonhankintakeinoja, joista saadut tiedot voidaan esittää suorana esityksenä tai epäsuorasti ja personoimattomina. Toimittajan on toistettava dialogi sellaisenaan, koska se on todenmukaista puhetta. Sen sijaan fiktiivisessä tekstissä kertoja ei pysty haastattelemaan henkilöitä, mutta ekstradiegeettinen kertoja pystyy kertomaan heidän ajatuksensa ilman haastatteluita. (Lassila-Merisalo 2009, 25.)

Journalistisia haastattelutilanteita tarkastellessa on myös muistettava, että haastatteluun vaikuttavat myös puhujan omat motiivit. Puhuja voi esimerkiksi yrittää muokata puheitaan, jotta hänen ajamat asiansa esiintyisivät mediassa myönteisessä valossa. Jo pelkkä haastattelun luoma jännitys voi muuttaa haastateltavan puhetta poispäin hänen “oikeasta” tavastaan puhua. (Lassila-Merisalo 2009, 25–26.)

Eläytymisesitys on “kertojan tai tekijän tekstiä, joka sisällöllisesti ilmaisee kuvattujen henkilöiden ajatuksia ja puhetta”. Muodollisesti teksti esitetään 3. persoonassa ja siitä puuttuvat johtolauseet. (Palmgren 1986, 214.) Eläytymisesitystä voidaan myös tiukemmilla kriteereillä nimittää vapaaksi epäsuoraksi esitykseksi (Lassila-Merisalo 2009, 27), joka on epäsuoran ja suoran esityksen “sekamuoto” (Lassila-Merisalo 2009, 78). Siinä

kertoja eläytyy kuvatun henkilön asemaan, tunteisiin ja ajatuksiin, mutta esittää ne hän-muodossa minämuodon sijasta (Palmgren 1986, 214). Aikamuoto mukailee epäsuoraa esitystä ja kerronnassa ei käytetä että-konjunktioita tai johtoverbejä (Lassila-Merisalo 2009, 78).

Tajunnanvirtakuvaus esittää "kuvattavan tajunnan, kuten ajatusten, muistikuvien, tunteiden ja elämysten liikkeen" (Palmgren 1986, 215). Sen tarkoituksena on luoda henkilöstä ja hänen maailmastaan sisäinen kuva. Kuvaus on usein minämuotoista sisäistä monologia, joka tavoittelee muistin ja ajatustoiminnan periaatteiden noudattamista. (Palmgren 1986, 215.) Toisinaan tajunnanvirtakuvaus voi olla myös hän-muotoinen ajatusreferaatti tai kerrottu sisäinen monologi. Tällöin kaunokirjallisuudessa kertoja on työstänyt henkilön ajattelua ja esittää ikään kuin toimittajan roolissa sen kokoavana tiivistelmänä. (Palmgren 1986, 216.)

Käytän tässä tutkimuksessa Palmgrenin (1986) kertomuksen perusmuotoja tutkimusaineistoni tarkasteluun, koska ne muodostavat kertomuksen ominaisuuksista konkreettisen luettelon (Lassila-Merisalon 2009, 20). Lassila-Merisalo (2009, 20) tarkasteli väitöskirjassaan perusmuotojen kautta, kuinka kaunokirjalliset esittämisen muodot soveltuivat faktapohjaisen tiedon esittämiseen sekä käytettiinkö muotoja niissä eri tavoilla. Olen kiinnostunut selvittämään, korostuvatko kaunokirjallisen esittämisen muodot lapsille suunnatussa journalismissa, jossa asiat pyritään kertomaan nuori kohdeyleisö mielessä pitäen. Tarkastelen perusmuotoja yksitellen analyysiosuudessa, ja olen kiinnostunut näkemään, sovelletaanko niitä journalismissa, joka ei ole lähtökohtaisesti ole featurea.

3.3 Tutkielman ongelmanasettelu

Tässä tutkimuksessa analysoin kuutta *Helsingin Sanomien Lasten uutisten* ilmastonmuutosta käsittelevää uutista. En pyri selvittämään, millaisia reaktioita ilmastonmuutosaiheiset uutiset saavat aikaan lapsissa vaan keskityn tarkastelemaan itse aineistoa. Tutkimuskysymykseni on seuraava:

1) Millaisia kertovalle kirjallisuudelle ominaisia kerronnan keinoja *Helsingin Sanomien Lasten uutiset* käyttää ilmastonmuutosta käsittelevissä uutisissa?

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä luvussa esittelen ensin *Helsingin Sanomien* lapsille suunnatun osaston nimeltä *Lasten uutiset*, sitten käyn läpi tutkielmani empiirisen aineisto, joka koostuu *Lasten uutisten* Viikon uutislähetyksistä ja niistä koostetuista Puheenaihe-artikkeleista. Viimeiseksi esittelen tässä osiossa tutkimusmenetelmäni, joka on teorialähtöinen laadullinen sisällönanalyysi. Osana sitä hyödynnän Marja-Leena Palmgrenin (1986) määrittelemiä kertomisen perusmuotoja.

4.1 Helsingin Sanomien Lasten uutiset

Helsingin Sanomien (HS) *Lasten uutiset* on vuonna 2016 aloitettu uutissegmentti, jonka kohdeyleisöä ovat 6–12-vuotiaat lapset. *Lasten uutiset* julkaisee perjantaisin Viikon uutislähetyksen sekä tekee verkkosivuille artikkeleita. HS:n verkkosivuilla *Lasten uutisilla* on oma osionsa. *Lasten uutisten* perustamisen aikoihin HS:n päätoimittaja Päivi Anttikoski kertoi Suomen lehdistölle, että *Lasten uutisten* tavoitteena oli paikata se aukko, ettei Suomessa ole tarjolla alakouluikäisille lapsille suunnattuja uutisia (Suomen Lehdistö 2016). "Lapset ovat jatkuvasti aika rajujenkin uutisten ympäröiminä. Haluamme auttaa heitä ymmärtämään, mitä asiat tarkoittavat ja mitkä ovat niiden syyt", perusteli Anttikoski (emt.).

Vuonna 2020 HS lanseerasi *Lasten uutisille* myös oman printtilehden, jonka kerrottiin saaneen yli 10 000 tilausta 260 eri kunnasta ennen ensimmäisen numeron ilmestymistä (Suomen Lehdistö 2020). Samana vuonna Yleisradio alkoi tehdä *Mix* -tuotteen alle alakouluikäisille suunnattuja videoita Yle Areenaan ja YouTubeen sekä uutissisältöjä TikTokiin. Sanomalehti *Hufvudstadsbladet* taas aloitti lapsille suunnatun printtilehden nimeltä *HBL Junior*. (emt.)

4.2 Empiirinen aineisto

Tässä laadullisessa tutkimuksessa tarkastelen kuutta HS:n *Lasten uutisten* uutislähetyksistä poimittua uutista sekä kolmea niiden pohjalta kirjoitettua Puheenaihe-artikkelia. *Lasten uutisten* uutislähetys julkaistaan kerran viikossa ja kokonaiskestoltaan se on

noin 7–8 minuuttia. Viikon uutislähetysten rakenne vaihtelee hieman jaksoista riippuen, mutta pääosin ne koostuvat yhdestä pidemmästä uutisesta, joita kutsun tutkielmassani pääuutisiksi sekä lyhyemmistä uutisosioista, lasten tiedekysymyksestä ja mitä maailmalla tapahtuu -osiosta. Kokoamani aineisto koostuu uutislähetysten pääuutisista sekä lyhyemmistä uutisista. Litteroin tutkimuksen aineistoni Viikon uutislähetyksistä, mutta keskityin tarkastelemaan uutisten sisältöä enkä esimerkiksi uutisankkurin nonverbaalista viestintää.

Aineiston kaikki uutiset käsittelevät ilmastonmuutosta joko suoraan tai välillisesti. Uutisista yksi on julkaistu vuonna 2018 ja loput ovat vuodelta 2019. Esittelen seuraavaksi lyhyesti Viikon uutislähetysten uutiset ja Puheenaihe-artikkelit, joista aineistoni koostuu. Linkit kaikkiin tutkimusaineistoni uutisiin löytyvät lähdeluettelosta.

Aineisto 1: Suomalaisten kielitaitoa parannetaan aikaistamalla opetusta – Tokaluokkalaiset Noel ja Sebastian valitsivat kiinan kielen (Helsingin Sanomat 6.9.2019).

Uutislähetyksestä poimittu osio (kesto 4:40-6:06) kertoo Amazonian sademetsän tulipaloista ja niiden vaikutuksista maapallon hiilidioksidipäästöihin. Uutisessa käsitellään lyhyesti myös Amazonian metsien kaatamista ihmisen toimesta. (Helsingin Sanomat 6.9.2019.)

Aineisto 2: Helsingin Sanomat sai päivän ajaksi 16-vuotiaan päätoimittajan (Helsingin Sanomat 12.10.2018).

Aineisto 2.1: Maapallon ilmasto lämpenee (Helsingin Sanomat 12.10.2018).

Uutislähetyksestä valittu aineisto (kesto 3:15-3:45) käsittelee ilmastonmuutospaneeli IPCC:n julkaisemaa ilmastoraporttia, jossa kartoitetaan maapallon ilmaston lämpenemistä (Helsingin Sanomat 12.10.2018). Aineiston 2 tueksi olen ottanut mukaan myös lähetyksen pohjalta tehdyn Puheenaihe-artikkelin, joka laajentaa uutista. Siinä muun muassa määritellään ilmastonmuutoksen käsite (Helsingin Sanomat 12.10.2018.)

Aineisto 3: 16-vuotias Greta Thunberg aloitti vuosi sitten lakon ilmaston puolesta – Nyt hän purjehti Atlantin yli tapaamaan maailman päättäjiä (Helsingin Sanomat 30.8.2019).

Aineisto 3.1: 16-vuotias Greta Thunberg on lakkoillut jo vuoden ajan (Puheenaihe-artikkeli 30.8.2019).

Uutislähetyksestä poimittu aineisto (kesto 2:52-5:07) kertoo ilmastoaktivisti Greta Thunbergistä. Uutisessa esitellään Thunbergin aloittama koululakko sekä hänen matkansa purjeveneellä Atlantin yli. Thunbergin kerrotaan myös olevan huolestunut Amazonian metsäpaloista. (Helsingin Sanomat 30.8.2019). Aineiston tueksi olen valinnut Puheenaihe-artikkelin, jossa ilmastonmuutoksen käsite selitetään auki ja avataan Thunbergin motiiveja ilmastoaktivismiin (Helsingin Sanomat 30.8.2019). Aihe on

Aineisto 4: Näin perheissä vietetään yhteistä aikaa – koululaiset toivovat lisää aikaa vanhempien kanssa (Helsingin Sanomat 18.1.2019).

Uutislähetyksestä poimitussa uutisessa (kesto 4:00-7:33) käsitellään nuorten ilmastolakkoa, johon idea on tullut Greta Thunbergiltä. Uutisessa myös haastellaan viidesluokkalaisia. He kertovat, mitä mieltä he ovat ilmastolakosta ja siitä, että osa nuorista osallistuu niihin koulupäivän aikana. (Helsingin Sanomat 18.1.2019).

Aineisto 5: Maailman päättäjät pohtivat maanantaina ilmaston tilaa – Tätä mieltä koululaiset ovat ilmastonmuutoksesta (27.9.2019).

Uutislähetyksestä valittu aineisto (kesto 0:26-4:39) kertoo Yhdysvalloissa järjestetystä ilmastokokouksesta, johon eri maiden johtajat kokoontuivat keskustelemaan ilmaston tilasta. Tutkimusaineiston osuudessa haastatellaan myös lapsia. He kertovat, toimivatko aikuiset heidän mielestänsä tarpeeksi ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi. (Helsingin Sanomat 27.9.2019).

Aineisto 6: Kaksi ryhmää, monta luokkahuonetta – kuudesluokkalaiset kertovat, missä he mieluiten opiskelevat (Ilmasto-oppi alkaen 3:45-6:12) (17.5.2019)

Aineisto 6.1: Olisiko ilmasto-opista uudeksi oppiaineeksi yläkoululaisille? (Puheenaihe-artikkeli 17.5.2019).

Uutislähetyksestä poimitussa osiossa (kesto 3:45-6:12) käsitellään kansalaisaloitetta, jossa ilmasto-oppia ehdotetaan yläkoulujen uudeksi oppiaineeksi. Uutislähetyksessä Lasten uutisten toimittaja kysyy koululaisilta, mitä ilmasto-opin tunneilla voitaisiin käsitellä ja mitä mieltä koululaiset olisivat tällaisesta uudesta oppiaineesta. (Helsingin Sanomat 17.5.2019). Olen valinnut uutislähetyksen tueksi Puheenaihe-artikkelin, jossa kerrotaan tarkemmin, mikä kansalaisaloite on sekä selitetään lyhyesti auki ilmastonmuutoksen käsite (Helsingin Sanomat 17.5.2019).

Analysoin siis kuutta HS:n Lasten uutisten ilmastonmuutoksesta kertovaa uutista. Kolmen lähetyksen rinnalle nostin myös Puheenaihe-artikkelin, koska niissä on annettu hieman lisätietoa lähetyksen aiheesta. Esimerkiksi “Aineisto 2”:n uutislähetyksessä käsitellään raporttia, joka arvioi ihmisen aiheuttamaa ilmaston lämpenemistä. Puheenaihe-artikkelissa raportin kerrotaan olevan peräisin hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC:ltä. (Helsingin Sanomat 12.10.2019.) Näin artikkeli antaa hieman lisätietoa uutislähetyksen aiheesta. Suurimmilta osin Puheenaihe-artikkeleiden sisältö on kuitenkin sama kuin uutislähetyksissä.

4.3 Menetelmä

Tutkimukseni on luonteeltaan teorialähtöinen laadullinen sisällönanalyysi, joka soveltuu niin tekstin, äänen kuin kuvankin tarkasteluun (Tuomi & Sarajärvi 2018). Laadullinen sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jossa tutkija pyrkii osoittamaan aineistostaan löytyviä sisällöllisiä elementtejä. Tavoitteena on, että tutkittava ilmiö saadaan sanallistettua ymmärrettävästi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimukseni on teorialähtöinen, sillä analysoin aineistoa Marja-Leena Palmgrenin (1986) kaunokirjallisuuden kertomisen perusmuotojen kautta. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa aineiston analyysia ohjaa valmis teoria, jolla aiempaa tietoa testataan uudessa kontekstissa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Palmgrenin (1986) teoria on yli kolmekymmentä vuotta vanha, mutta sen esittämät kertomuksen perusmuodot eivät ole

vanhentuneet. Lassila-Merisalon mukaan (2009, 20) teorian avulla voidaan tarkastella, kuinka kaunokirjallisen esittämisen muodot soveltuvat faktan esittämiseen. Lassila-Merisalo on käyttänyt teoriaa etsiessään kertomuksen perusmuotoja seitsemästä lehtijutusta, joista yksi on ilmestynyt aikakauslehti *Imagessa* ja kahdeksan HS:n *Kuukausiliitteessä* (Lassila 2001).

Kävin *Lasten uutisten* uutislähetyksistä litteroidut ilmastouutiset sekä kolme Puheen-aihe-artikkelia lävitse yksi kerrallaan. Litteroinnin jälkeen en enää palannut tarkastelemaan uutislähetysten tai artikkeleiden kuvitusta tai juontajan ilmeitä ja eleitä vaan halusin keskittyä siihen, mitä itse uutisten tekstistä nousee esille. Tekstiä analysoidessani kirjasin ylös kohdat, joissa uutisista löytyi Palmgrenin (1986) kertomisen muotoja eli kerrontaa, kuvausta, dialogia, eeppisiä kuvia, eeppisiä kohtauksia, tajunnanvirtakuvausta tai eläytymisesitystä. Tässä minua auttoi värikoodaus. Päätin jokaiselle kertomisen muodolle oman värin, ja niiden avulla merkitsin tekstiin missä kohtaa mitäkin kertomisen muotoa esiintyi.

5 ANALYYSI

Tässä luvussa esittelen ensin aihekategoriat, joihin olen jakanut tutkimusaineistoni niissä käsiteltyjen teemojen mukaisesti. Sitten analysoin aineistoa Palmgrenin (1986) kertomuksen perusmuotojen avulla. Mukana analyysissa pidän aihekategoriat, joiden avulla pyrin tarkastelemaan, millaisia kaunokirjallisuudesta tuttuja kerronnallisia elementtejä erilaisista ilmastoaiheista kertoessa mahdollisesti hyödynnetään.

5.1 Ilmastouutisten aihekategoriat

Olen jakanut aineiston kolmeen eri kategoriaan (ks. Taulukko 1) niissä käsiteltyjen aiheiden perusteella. Ne ovat ilmastonmuutos maailmanlaajuisesti, Fridays for Future -ilmastolakot ja poliittinen päätöksenteko. Kategorioiden avulla pyrin tarkastelemaan, esiintyykö joitakin kertomisen muotoja erityisesti jonkin tietyn aihepiirin yhteydessä.

Ensimmäisen kategorian uutiset käsittelevät ilmastonmuutosta maailmanlaajuisesti. Niistä toinen keskittyy Amazonian metsäpaloihin ja toisessa kerrotaan, miksi maapallon ilmasto lämpenee. Uutiset käsittelevät ilmastonmuutosta luonnossa ja ympäristössä tapahtuvien muutosten kautta. Niissä ihmisten toiminta tuodaan esille, mutta se on melko passiivista.

Toisen kategorian uutiset käsittelevät ilmastonmuutosta lasten ilmastolakkojen kautta. Uutisista toinen keskittyy ruotsalaiseen ilmastoaktivisti Greta Thunbergiin ja toisessa kerrotaan nuorten tammikuussa Helsingissä järjestämästä ilmastolakosta. Uutisissa esille nousee ihmisten eli tässä tapauksessa lasten ja nuorten aktiivinen toimijuus.

Kolmannen kategorian uutiset käsittelevät poliittista päätöksentekoa. Ensimmäisessä uutisessa koululaiset pohtivat, voisiko ilmasto-opista tulla uusi kouluaine ja miten ilmastonmuutosta voitaisiin sen kautta käsitellä kouluissa. Toisessa uutisessa raportoidaan syyskuussa New Yorkissa järjestetystä YK:n ilmastokokouksesta. Uutisissa nuoret peräänkuuluttavat aikuisilta toimintaa eli aktiivisuutta ja toimijuutta ilmastonmuutosta vastaan.

Taulukko 1. Lasten uutisten ilmastojuttujen aihekategoriat

Kategoria 1	Ilmastonmuutos maailmanlaajuisesti	Aineisto 1 (6.9.2019) Aineisto 2 (12.10.2018)
Kategoria 2	Fridays for Future -ilmastolakot	Aineisto 3 (30.8.2019) Aineisto 4 (18.1.2019)
Kategoria 3	Poliittinen päätöksenteko	Aineisto 5 (27.9.2019) Aineisto 6 (17.5.2019)

Kategorioissa esille nousee myös ilmastotoimiin liittyvä toimijuus. Aineiston kansainvälisissä uutisissa (Kategoria 1) ihmisten toimijuus loistaa poissaolollaan, kun taas ilmastolakkouutisissa (Kategoria 2) toimijuus on nuorilla itsellään. Toisaalta toimijuutta vaaditaan myös aikuisilta (Kategoria 3).

5.2 Kerronta

Kerrontaa löytyi tutkimusaineiston jokaisesta ilmastouutisesta. Aineistossa se oli usein imperfektissä tai historiallisessa preesensissä esitettyä asiapitoista uutistekstiä, joka piti uutisen rakenteen yhtenäisenä. Uutiset eivät pysähtyneet kerronnan kohdalla "lepäämään". Sisällöltään kerrontaosuudet olivat informatiivisia, vaikka niissä ei menty tarkkoihin yksityiskohtiin. Kerrontaa käytettiin ajankohtaisten asioiden kertomiseen, uutistapahtumien taustoittamiseen ja yleistiedon kertaamiseen.

> "Maanantaina eri maiden johtajat kokoontuivat New Yorkiin Yhdysvaltoihin keskustelemaan ilmaston tilasta." (Aineisto 5.)

Tutkimusaineiston uutisista jokainen alkoi kerronnalla. Esimerkiksi suomalaisten nuorten ilmastolakkoa käsittelevä uutinen (Aineisto 4) alkoi juontajan kerronnalla Helsingin eduskuntatalon portaille kerääntyneistä nuorista. Muodoltaan aineiston uutiset noudattivat uutisten tyypillistä pyramidirakennetta (Kunelius 1993, 37), jossa tärkein ja uusin tieto kerrotaan ensimmäisenä. Samalla ne johdattivat yleisön suoraan aiheeseen.

> “Maanantaina julkaistiin maapallon tilasta kertova tärkeä raportti, jossa arvioitiin ihmisen aiheuttamaa ilmaston lämpenemistä eli ilmastonmuutosta.” (Aineisto 2.)

Uutisen perinteistä rakenteesta poikkesi ainoastaan Aineisto 3, joka kertoi ensin lyhyesti Amazonia-sademetsän tulipaloista, mutta siirtyi sitten Greta Thunbergin esittelyyn. Tästäkin huolimatta uutinen alkoi kerronnalla.

Lasten uutisissa kerrontaa tapahtui myös perfektissä, mikä poikkeaa Palmgrenin (1986, 205–206) kerronnan määritelmästä. Tulkitsin kuitenkin, että osuudet olivat kerrontaa, sillä niissä esitettiin olennaista tietoa eikä pysähdytty yksityiskohtiin. Näitä olivat esimerkiksi aineiston kohdat, joissa kerrottiin, että Greta Thunberg on ollut koululakossa jo vuoden ajan (Aineisto 3) ja Suomi on päättänyt olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä (Aineisto 5).

Uutisten aihekategorioiden välillä kerronnassa ei ollut havaittavia eroja. Tämä selittynee kerronnan perusluonteella. Uutiset tarvitsevat osakseen asiapitoista, taustoittavaa tekstiä aihepiiristä riippumatta.

5.3 Kuvaus

Aineiston ilmastouutisissa kertomusmuodoista kuvausta käytettiin lähinnä käsiteltäessä Amazonian sademetsää. Kertomismuodoista kuvausta löytyi aineistosta selkeästi vain kolmesta uutisesta, ja niistä kaksi käsitteli Amazoniaa. Näissä osuuksissa kerronta hidastui ja uutisessa käsiteltyä aihetta kuvailtiin tarkemmin ja joitakin yksityiskohtia käyttäen.

Aineistot 1 ja 3 käyttivät kuvausta luonnehtimaan Amazonia-sademetsää ja sen “luonnetta”. Uutisissa Amazoniasta puhutaan yksikön kolmannessa persoonassa, ja sen kuvaillaan “sitoneensa itseensä” hiilidioksidia. Aineistossa 3 sademetsästä käytetään myös termiä “maapallon keuhkot”. Lisäksi molemmissa uutisissa päästöjen kuvaillaan olevan maapalloa “lämmittäviä”. Vaikka molemmissa uutisissa kuvailu kohdistuu Amazoniaan, ovat ne analyysissäni eri aihekategorioissa. Uutisista toinen (Aineisto 1) käsittelee Amazonian metsäpaloja ja niiden seurauksia, kun taas toisessa uutisessa (Aineisto 3) sademetsä toimii vain johdatuksena uutisen pääaiheeseen: Greta Thunbergiin.

Myös kolmannessa kuvausta sisältävässä jutussa käsiteltiin ilmastoa lämmittäviä päästöjä, mutta tällä kertaa suhteessa Suomeen. Osiossa verrannolliseksi asetetaan lämmittävät päästöt ja Suomen metsien ja maaperän kantokyky:

> "Suomi tuottaisi tulevaisuudessa vain sen verran ilmastoa lämmittäviä päästöjä kuin metsät ja maaperä pystyvät sitomaan itseensä." (Aineisto 5.)

Tutkimusaineiston uutistekstissä kerronta ja kuvailu sekoittuivat välillä toisiinsa. Kohdissa tapahtumien kulku ei kuitenkaan hidastu, joten kyseessä ei ole pelkkä kuvailu. Aineistossa 2 esimerkiksi listataan kohonneen lämpötilan vaikutuksia maapallolla. Vaikutukset esitetään listauksena, jossa osaa sääilmiöistä kutsutaan "vaarallisiksi". Myöhemmin tämän tutkielman kohdassa 4.4 virke esiintyy myös osana eeppistä kohtausta.

Lasten uutisten uutislähetyksestä kuvausta löytyi hyvin vähän. Tämä selittynee ainakin osittain sillä, että uutislähetyksissä kuvailun tarve on vähäisempi kuin artikkeleissa, sillä tekstimuotoisena kuvailtua tarvitsevat asiat voidaan esittää suoraan katsojalle. Toisaalta tulos vaikuttaa mukailevan myös aiempia tekstimuotoisia sisältöjä koskevia tutkimustuloksia. Lassila-Merisalon (2009, 22) mukaan kuvausta ei yleensä löydy uutistekstistä, mutta aikakausilehtijournalismissa siitä on tullut jutun alkujen tunnelmanluoja.

5.4 Eeppinen kuva

Kertomusmuodoista eeppistä kuvaa käytettiin ilmastouutisissa, kun kuvattiin ilmastokertomusten henkilöitä – sankareita ja konnia. Heitä tutkimusaineiston perusteella olivat erityisesti Greta Thunberg (Aineistot 3 ja 4) sekä Yhdysvaltain presidentti Donald Trump (Aineisto 5). Eeppiset kuvat loivat liikettä tai tapahtumia esittävän kertomisen yhteydessä mieleenpainuvan kuvan, vaikka kyseessä saattoikin olla suppea tekstijakso. Aineistossa 3 valtiopäivätalon eteen asettuvasta Thunbergistä syntyy kuva määrätietoisena ilmastosankarina, mikä voisi olla peräisin kaunokirjan sivuilta:

> "Vuosi sitten 15-vuotias Greta Thunberg asettui Tukholman keskustassa sijaitsevan valtiopäivätalon eteen osoittamaan mieltään." (Aineisto 3.)

Aineiston eeppiset kuvat keskittyivät esittämään julkisuuden henkilöitä ja heidän toimintaansa. Eeppisissä kuvissa esitetyt havainnot kuvastavat henkilön olemusta tai

tilannetta, vaikkei sitä tuoda tekstissä suoraan esille. Esimerkiksi Aineistossa 4 kerrotaan Greta Thunbergin päätöksestä aloittaa ilmastolakko perjantaisin, vaikka hänen pitäisi olla koulussa kuten luokkakaverinsa. Teksti asettaa Thunbergin vastakkain muiden ikäryhmänsä edustajien kanssa ja näin viestii hänessä olevan jotain poikkeuksellista tai erilaista, vaikkei sitä ilmaista suoraan.

> "Kun hänen luokkakaverinsa palasivat syksyllä kouluun, Greta suuntasi Ruotsin pääkaupungin, Tukholman, keskustaan ja asettui valtiopäivien päärakennuksen eteen kyltin ja lentolehtisten kanssa." (Aineisto 4.)

Sen sijaan Aineistossa 5 kerrotaan, että Yhdysvaltain presidentti Donald Trump viipyi Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kokouksessa vain muutaman minuutin. Tilanteesta muodostuu eeppinen kuva, vaikka osuus on ytimekäs. Samalla tekstiosuus voi viestiä jotain Trumpista ja Yhdysvaltojen ilmastopolitiikasta. Kokouksessa ääneen pääsivät ainoastaan maat, joiden ilmastotavoitteet ovat tarpeeksi kunnianhimoisia (Helsingin Sanomat 27.9.2019). Kokouksesta poistuva Trump vaikuttaa kiireiseltä, kärsimättömältä tai jopa pettyneeltä, kun Yhdysvalloille ei anneta kokouksessa puheenvuoroa.

Ilmastojuttujen aihekategorioista esille nousi erityisesti Kategoria 2 eli Fridays for Future –ilmastolakot, jossa nuorten oma toimijuus on tärkeässä roolissa. Molemmissa uutisissa Greta Thunbergillä on merkittävä rooli, mikä sopii hyvin nopeita tulkintoja tekevälle eeppiselle kuvalle. Yhtenä aikamme suurimpana ilmastoaktivistina Thunbergin uran alkutaipaleen vaiheet ja niiden taltiointi mediaan on jäänyt luultavasti monien mieleen pysyvästi eeppisenä kuvana.

5.5 Eeppinen kohtaus

Eeppisen kohtauksen kriteerit täyttyivät, kun aineiston ilmastouutiset luettelivat kielteisiä muutoksia, joita ilmastonmuutos maapallolle aiheuttaa. Eeppisen kohtauksen tunnisti erityisesti kertomisen tempon nopeutumisesta. Aineiston kohtauksissa kerronnan tempo nopeutui, kun uutisissa listattiin ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia (Aineisto 3) tai Amazonian metsien kaatamisen syitä ja seurauksia (Aineisto 1). Eeppiselle kohtaukselle tyypillisesti nämä uutisten osiot muistuttavat eniten dystooppisten elokuvien

kohtauksia, joissa kamera taltioi pelkoa herättäviä luonnonkatastrofeja. Aineiston eeppisissä kohtauksissa kerronta tapahtuu pääosin preesensissä.

> “Kohonnut lämpötila esimerkiksi sulattaa merijäitä ja lisää vaarallisia sääilmiöitä, kuten kuivuutta ja hirmumyrskyjä. Suurin syy lämpenemiseen on maapallon ilmakehään päätyvät hiilidioksidipäästöt, jotka syntyvät esimerkiksi liikenteestä ja lämmön- ja sähköntuotannosta.” (Aineisto 3.)

Eeppisen kohtauksien määritelmän täyttävissä osioissa tekstillä on tarinamaisia piirteitä. Niissä tapahtumat etenevät. Esimerkiksi Aineistossa 1 uutisoidaan Amazonia-sademetsän paloista sekä puiden hakkuista. Hakkuita käsittelevässä osiossa tapahtumat etenevät ja niille luodaan syy–seuraussuhteita, kun ihmisten kuvaillaan “ahmivan” entistä enemmän lihaa, mikä taas johtaa välillisesti sademetsän kaatoon. Näin tarinalla on alku, jossa ihmiset syövät lihaa sekä lopetus, jossa metsät saavat väistyä laidunmaiden tieltä.

Aineistossa eeppiset kohtaukset rakentuvat luonnon ja sen mullistusten ympärille. Aihekategorioista uutiset sijoittuvat Kategorioihin 1 ja 2, joissa käsitellään ilmastonmuutosta maailmanlaajuisesti sekä ilmastolakkoja. Erityisesti ensimmäisen kategorian uutisissa eeppisten kohtausten suosimat luonnonkatastrofit, kuten laajat maastopalot ja kaiken aikaa kohoava lämpötila, saavat suuren painoarvon. Taaempana on ihminen, joka seurailee eeppistä kohtausta kuin scifi-elokuvaa.

5.6 Dialogi

Tutkimusaineistossa kertomusmuodoista dialogia esiintyy erityisesti Greta Thunbergin puheissa. Aineistoissa 3, 4 ja 5 Thunberg pääsee ääneen, kun uutislähetyksissä käytetään otteita hänen pitämistään puheista ilmastokokouksissa. Puheissaan Thunberg puhuu sekä salissa istuvalle että tv-kameroiden takana olevalle yleisölle, ja vetoaa erityisesti valtioiden päättäjiin ja ylipäätään aikuisiin. Heitä hän puhuttelee monikon 2. persoonassa, mikä on dialogille tyypillistä, vaikka Thunberg onkin näissä kohtauksissa ainoa puhuja. Lyhyet otteet viestivät katsojalle Thunbergin ajatusmaailmasta, olemuksesta ja luonteesta. Otteissa hän on vakava ja intohimoinen. Sisällöllisesti valitut sitaatit ovat napakoita ja tunteita herättäviä:

> “Greta Thunberg: Kohdelkaa tätä kriisiä sen ansaitsemalla vakavuudella ja antakaa meille tulevaisuus. Elämämme ovat teidän käsissänne. Kiitos.”
> (Aineisto 3.)

Dialogia käydään tutkimusaineistossa myös toimittajan ja hänen haastattelemiensa lasten välillä. Jokaisessa dialogissa lähtökohtana oli toimittajan esittämä kysymys, joka näytetään joko aluksi uutislähetyksen ruudulla tai kuullaan toimittajan juonnossa tai suoraan toimittajan esittämänä kysymyksenä. Aiheina ovat ilmasto-oppi peruskoulun oppiaineena, ilmastonmuutoksen herättämät tunteet ja koulusta poissaolo ilmastolakkojen takia. Haastattelut näytetään uutislähetyksissä videona eli suorana esityksenä.

> Toimittaja: Onko esimerkiksi mielenosoitukseen osallistuminen hyvä syy olla pois koulusta?
> Kalle, 11: No ei mun mielestä mitenkään hirveen hyvä syy, mutta en ainakaan ite ois poissa koulusta sen takia. Siit voi joutuu vaikeuksiin.
> Eino, 12: Ei pitäis saada tai ei kannattais jäädä pois, koska vois… Mielummin kannattais jäädä sinne opetukseen, koska sen mielenosoituksen vois tehdä myös iltapäivällä koulun loputtua.
> Molly: No ei mun mielestä.
> Toimittaja: Miks ei?
> (Aineisto 4.)

Aihekategorioista dialogia esiintyi erityisesti Kategorioissa 2 ja 3 eli käsitellessä nuorten ilmastolakkoja ja poliittista päätöksentekoa. Kategoriassa 2 on esillä lasten oma toimijuus, kun heitä käsitellään niin ilmastolakkoilijoina kuin niiden kritisoijina (Aineisto 4). Sen sijaan Kategorian 3 dialogeissa haastellut lapset vaativat aikuisilta tekoja (Aineisto 5) ja pohtivat, olisiko ilmasto-opisto hyötyä lapsille, kun “tämä sukupolvi ei oo saanu sitä [ilmastonmuutosta] periaatteessa aikaan” (Aineisto 6).

Dialogi on journalistisena työtapana haasteellinen, sillä toimittajalla ei ole täyttä valtaa siihen, kuinka dialogi etenee (Lassila-Merisalo 2009, 25). Kuitenkin tutkimusaineiston haastattelut luovat aiheiden välille jännitettä ja draaman tuntua, kun lapset eivät olekaan kaikesta samaa mieltä ja sanovat asiat usein suorempaa kuin aikuiset. Tässä mielessä *Lasten uutisten* haastattelut sisältävät runsaasti kertomuksen perusmuotoihin kuuluvan dialogin piirteitä, vaikka keskustelut ovatkin totta.

5.7 Eläytymisesitys

Kertomusmuodoista eläytymisesitystä käytettiin erityisesti uutisissa, jotka käsittelivät joko suoraan tai välillisesti Greta Thunbergia. Havainnot Thunbergista esitettiin vapaalle epäsuoralle esitykselle tyypillisesti hän-muodossa minä-muodon sijasta, ja näissä kohdissa uutisten kertojaääni eläytyi kuvailemaan Thunbergin tunteita ja ajatuksia. Uutiset pyrkivät eläytymisesityksen kautta esittelemään Thunbergin motiiveja, toiveita ja tavoitteita esimerkiksi koululakkoihin tai ilmastoaktivismiin ylipäätään. Thunbergia puhutellaan uutisissa etunimellä ja hänen motiivejaan kuvaillaan verbeillä kuten “haluta” ja “toivoa”. Thunberg esimerkiksi “toivoi”, että koulusta kieltäytyminen herättäisi huomiota ruotsalaisissa poliitikoissa (Aineisto 3).

> “Ilmastonmuutos eli ihmisen aiheuttama ilmaston lämpeneminen on huolettanut Gretaa jo pidempään.” (Aineisto 4.)

Aineistossa 3 esiintyy myös virke, jonka voi tulkita olevan epäsuora lainaus Thunbergin ajatuksista. Virke käsittelee maapallon ilmakehään päätyviä hiilidioksidipäästöjä. Sen päälauseessa ilmaistaan, että “ongelma on ollut tiedossa jo pidempään”, mikä kuulostaa ensin uutisen kertojan eli toimittajan omalta pohdinnalta, mutta sitten sivulauseessa täsmennetään: “mutta Gretan mielestä…”, mikä luo virkkeen alkuosaan vaikutelman, jonka mukaan kyseessä saattaakin olla Thunbergin ajatus. Valinta on mielenkiintoinen. Lassila-Merisalon (2009, 59) mukaan faktapohjaisessa tekstissä on aina lopulta tarkoituksena osoittaa selvästi, mistä lähteestä tieto on peräisin. Fiktiossa taas epäselvällä näkökulmalla voidaan pyrkiä kasvattamaan lukijan epävarmuutta (Tammi 1995). Tekstiin syntyy kertomuksellinen vaikutelma, kun Thunbergin ja toimittajan äänet sekoittuvat.

Eläytymisesitystä esiintyi erityisesti Kategoriassa 2, jossa Thunberg on tekstien keskiössä. Toisaalta eläytymisesitystä löytyi myös Kategoriassa 3 eli poliittinen päätöksenteko. Ilmasto-oppia käsittelevässä uutisessa (Aineisto 6) kertoja eläytyy lyhyesti kuvailemaan lasten toiveita sanoessaan, että oppilaat “toivoisivat” uuden oppiaineen “antavan jotain muutakin”. Toteamuksen jälkeen kertomusmuoto vaihtuu dialogiin, jossa lapset kertovat omin sanoin toiveistaan. Hetkeksi uutisessa mennään kuitenkin ikään kuin haastateltavien pään sisäiseen maailman, heidän toiveisiinsa. Toiveista puhutaan myös

passiivissa (Aineisto 5), kun ilmastokokouksen “toivottiin” kannustavan maita aiempaa kunnianhimoisempiin ilmastotavoitteisiin. Uutinen ei anna toiveen esittäjälle suoraa lähdettä vaan se jää leijumaan ilmaan kuin kokouksen kollektiivisen mielen yhteisenä päämääränä.

Eläytymisesitys saa lukijan asettumaan kuvattavan henkilön tai henkilöiden asemaan. Thunbergin puhuttelu etunimellä ja hänen ajatusmaailmaansa viittaaminen tuo kaunokirjallisia piirteitä osaksi uutisjournalismia. Niiden kautta Thunbergista syntyy mielikuva kertomuksen sankarina, jonka on voitettava esteet ja saatava aikuiset ymmärtämään ilmastonmuutoksen vakavuus.

5.8 Tajunnanvirtakuvaus

Tutkimusaineistossa tajunnanvirtakuvausta muistuttavia kerronnanmuotoja löytyi osioista, jotka keskittyivät toimittajien omiin havaintoihin, toteamuksiin ja yhteenvetoihin. Osiot, joissa tajunnanvirtakuvausta esiintyy eivät ole minämuotoisia, kuten usein kaunokirjallisuudessa (Palmgren 1986, 2155), mutta niissä on toteamuksia, jotka muistuttavat sekä tajunnan liikkeitä että sisäistä monologia. Tajunnanvirtakuvausta löytyy esimerkiksi Amazonian sademetsän tulipaloja käsittelevästä uutisesta (Aineisto 1), jossa juontaja kertoo, että “Suomessakin on syytä olla huolissaan” maastopaloista. Lyhyt toteamus raottaa hieman sen kirjoittajan maailmaa: hän on luultavasti itse huolissaan ilmastonmuutoksesta.

Tajunnanvirtakuvausta löytyy myös IPCC:n ilmastoraporttia käsittelevästä uutisesta (Aineisto 2), jossa kerrotaan, että “meidän kaikkien on nopeasti muutettava elintapojamme". Toimittaja kertoo, että yksittäiset ihmiset voivat vaikuttaa pienillä teoilla maapallon tilaan, mutta toisaalta tarvitaan myös suuria muutoksia. Tekstin sävy on toteava ja muistuttaa sisäistä monologia. Siinä kerronta nopeutuu. Syy kiireen tunnulle selviää aiemmin uutisessa, kun toimittaja toteaa tajunnanvirtakuvausta mukaillen, että ilmasto lämpenee lakkaamatta:

> “Tilanne on nimittäin se, että maapallon ilmasto muuttuu koko ajan hieman lämpimämmäksi.” (Aineisto 2.)

Aihekategorioista tajunnanvirtakuvaus löytyi Kategorioista 1 ja 3 eli ilmastonmuutos maailmanlaajuisesti ja poliittinen päätöksenteko. Kategoriassa 1 aineiston uutiset käsittelevät laajoja kokonaisuuksia, kuten ilmaston lämpenemistä ja hiilidioksidipäästöjä, jotka voivat tuntua kaukaisilta ihmisten arjesta. Nämä aineiston uutiset pohjautuvat siihen, mitä toimittaja kertoo yleisölle eikä niissä esimerkiksi haastatella ketään. Tällöin toimittajan oma ääni ja hänen toteamuksensa saavat enemmän painoarvoa ja lopputulos voi muistuttaa tajunnanvirtakuvausta.

Kategoriassa 3 tajunnanvirtakuvausta löytyi ilmasto-oppia käsittelevästä uutisesta (Aineisto 6). Uutisessa toimittaja sanoo, että “ilmastonmuutos tarvitsee toimia sekä nyt että tulevaisuudessa”. Virke on toteamuksen omainen eikä sitä lähteistetä uutislähetyksessä. Tästä syntyy kuva toimittajan omasta sisäisestä monologista, jonka hän tulee puhuneeksi ääneen, vaikka ilmastotoimien tarpeellisuus onkin melko yleisesti tiedostettu asia.

Tajunnanvirtakuvausta ei kuitenkaan löytynyt ollenkaan Kategorian 2 uutisista, joiden keskiössä oli Greta Thunberg. Tämä tarkoittaa, ettei uutisissa pyritty esittämään auki hänen ajatuksiaan, vaikka uutisissa eläydyttiinkin Thunbergin toiveisiin ja tavoitteisiin, kuten alaluvusta 5.7 käy ilmi. Tajunnanvirtakuvauksen esittäminen uutislähetyksissä on melko vaikeaa, vaikkei mahdotonta. Kertomuksen muodon piirteinen toteutuminen täsmällisemmin vaatisi uutislähetyksiin pidempiä juontojaksoja, mutta uutislähetysten luonteenomaisesti nämä osuudet katkeavat esimerkiksi videoihin ja haastatteluihin tai lähetysajan rajallisuuteen.

6 TULOKSET

Tutkimusaineistoni perusteella lapsille suunnatussa uutisoinnissa käytetään jonkun verran hyväksi kaunokirjallisuudelle ominaisia kerronnan muotoja. Tämä selviää, kun tarkastelin *Helsingin Sanomien* (HS) *Lasten uutisten* uutislähetysten ja niiden pohjalta kirjoitettujen artikkeleiden ilmastouutisia vuosilta 2018 ja 2019. Tutkimusaineisto sisälsi kaikkia seitsemää Palmgrenin (1986) määrittelemää kertomisen perusmuotoa. Ne ovat kerronta, kuvaus, eeppinen kuva, eeppinen kohtaus, dialogi, eläytymisesitys ja tajunnanvirtakuvaus (Palmgren 1989). Tutkimusaineiston uutisista jokainen sisälsi kerrontaa, ja kaikkein vähiten niistä löytyi kuvausta. Kertomuksen keinojen tarkastelun perusteella totea, että aineiston uutisissa ilmastonmuutoksesta yritettiin luoda lapsille helpommin lähestyttävä kokonaisuus. Aineiston uutisissa ilmastonmuutosta käsiteltiin lapsille läheisten aiheiden, kuten koulun ja muiden nuorten kautta. Tutkimusaineistossa esiintyi myös usein ruotsalainen ilmastoaktivisti Greta Thunberg, josta on tullut nuorten ilmastohuolien kasvot.

Lasten uutisista muodostuvassa tutkimusaineistossani Greta Thunbergiä käsiteltiin erityisesti kahden kertomuksen muodon kautta. Ne ovat eeppinen kuva ja eläytymiskertomus. Aineiston uutisissa eeppistä kuvaa käytettiin erityisesti ilmastouutisissa, joissa kuvailtiin julkisuuden henkilöiden toimia ilmastonmuutoksen puolesta ja vastaan. Näissä eeppisissä kuvissa Thunberg esiintyi päättäväisenä ilmastosankarina, joka uhraa koulunkäyntinsä ilmaston puolesta. Sen sijaan Yhdysvaltain presidentti Donald Trump näyttäytyi kärsimättömänä konnana, joka luikertelee pois YK:n ilmastokokouksesta ilmastosankarien pitäessä puheitaan. Trumpin kuvaus mukailee Puikkosen (2018) vahvaa määritelmää sankaritarinan konnasta. Toisaalta konnan roolin eeppisissä kuvissa saavat myös valtioiden päättäjät, joilta Thunberg vaatii kovempia ilmastotoimia sekä itse ilmastonmuutos, josta piirtyy kuva ikään kuin Thunbergin ultimaattisena loppuvastuksena. Ilmastonmuutos sankaritarinan konnana sopii Puikkosen (2018) heikkoon määritelmään sankaritarinoiden konnista.

Helsingin Sanomien ilmastokuvituksia tarkastelleen Kankaan (2016, 223) mukaan ilmastonmuutosta edustivat etenkin ihmiset, kuten poliitikot ja aktivistit. Tutkimusaineistoni myötäilee Kankaan (2016) havaintoja, sillä siinäkin erityisesti Thunberg saa runsaasti ”ruutuaikaa”. Toisaalta hänen rinnalleen nostetaan myös lapsia, joita haastatellaan dialogin kertomuksen keinoja hyödyntäen muutamassa ilmastouutisessa. Kuitenkin tutkimusaineistosta nousee esille kaunokirjallisia piirteitä erityisesti, kun uutisissa kuvataan Thunbergin toiveiden ja tavoitteiden kautta. Tällöin teksti saa eläytymisesityksestä tuttuja kerronnan tapoja.

Tutkimusaineistossa esiintyi kertovalle kirjallisuudelle ominaisia kerronnan keinoja, kun ilmastouutisissa käsiteltiin ilmastouutisten kielteisiä muutoksia, kuten Amazonian sademetsän maastopaloja. Näissä eeppisissä kohtauksissa ilmaston kuvailu muistutti dystopiaelokuvien kuvastoa, jollaista Luke (2015) on aiemmin tarkastellessaan ilmastonmuutoksen kuvastoa ja sen poliittisuutta. Näin tutkimusaineisto tulee toisintaneeksi myös Mäkelän ja kumppaneiden (2020, 296) määritelmän mukaista katastrofivinoumaa, jossa katastrofit näyttäytyvät kiinnostavampina kuin tarina ilmastonmuutokseen sopeutuvien ihmisten arjesta.

Vaikka tutkimusaineistoni on muutamia vuosia vanha, se on edelleen erittäin ajankohtainen, sillä vuosina 2018 ja 2019 ilmastonmuutoksesta puhuttiin luultavasti enemmän kuin koskaan. Sen jälkeen ilmastonmuutos on jäänyt taka-alalle niin mediassa kuin julkisessa keskustelussa esimerkiksi koronaviruksen ja Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyssodan vuoksi. Uutisointi ilmastonmuutoksesta ja erityisesti nuorten suhteesta ilmastonmuutokseen on viime vuosina painottunut usein yksittäisiin tapahtumiin, kuten ympäristöliike Elokapinan mielenosoitusten seuraamiseen (esimerkiksi HS 6.10.2022).

Myös suhteeni tutkimusaineistoon on muuttunut vuosien varrella, sillä työskentelin *Helsingin Sanomissa* keväästä 2020 talveen 2024 saakka. Eturistiriitojen välttämiseksi mielestäni on hyvä asia, että aineistoni on ajalta ennen mediatalossa työskentelyä, vaikken missään vaiheessa olekaan työskennellyt osana *Lasten uutisten* toimitusta. Näin voin tarkastella aineistoani ulkopuolelta ja tietämättä sen toimituksellisista prosesseista tai valinnoista, jotka voisivat muuten ohjata analyysiani.

Kun tutkimusaineistoani tarkastelee kevään 2024 linssein, siitä nousee kiinnostavaksi myös *Lasten uutisten* videolähtöisyys. Vuoden 2020 jälkeen videosovellus TikTok (entinen Musically) on noussut uudeksi sosiaalisen median mahdiksi, jota muut somealustat pyrkivät jäljittelemään. Sen myötä yhä useammat lapset ja nuoret kuulevat uutiset videomuodossa TikTokista ja muualta sosiaalisesta mediasta. Ilmastonmuutoksesta tietojen kertominen on yhä vähemmän ainoastaan median käsissä. TikTokin tarjonta on runsasta, kun sisältöjä tekevät niin kansalaiset, aktivistit, poliitikot, lobbarit kuin mediakin. Myös suomalaiset mediatalot ovat menneet TikTokiin, jossa ne pyrkivät tekemään videolähtöistä journalismia nuorille. Tässä mielessä *Lasten uutiset*, joka on toiminut perustamisestaan saakka myös videomuotoisena, on edelläkävijä. Se ymmärsi nuorten halun kuluttaa uutisia videoina tekstin sijasta jo ennen TikTokia. Tulevaisuudessa ilmastojournalismia tulisikin mielestäni tutkia myös journalististen videoiden kautta. Videoalustalla, jota voi käytännössä selata loputtomasti, katselupäätökset tehdään nopeasti. Se taas saattaa johtaa raflaaviin kuvituskuviin tai näkökulman asetteluihin. Näytetäänkö niissäkin elokuvamaisia katastrofikuvastoja (Luke 2015) vai sittenkin jotain muuta? Entä millaisia kertomuksia ilmastonmuutoksesta muodostetaan?

Myös narratiivista journalismia on hyvä tutkia lisää jatkossakin. Narratiivinen journalismi nousi julkiseen keskusteluun myös keväällä 2024, kun toimittaja Matti Kuuselan artikkeleista löytyi sepitettä (Aamulehti 22.3.2024). Kuusela on yksi Suomen tunnetuimmista kerronnallisen feature-journalismin tekijöistä (Merisalo-Lassila 2020, Mäkelä ym. 2020, 68–70). Tutkimusaineistoni tarkastelu kerronnan muotojen kautta osoittaa, että kaunokirjallisia elementtejä hyödynnetään muussakin journalismissa kuin feature-journalismissa. Siitä on tullut osa päivittäistä journalismia, kuten Mäkelä ja kumppanit (2020, 67) ovat aiemmin todenneet. Siksi on tärkeää, että narratiivista journalismia tarkasteltaisiin enemmän myös lyhyemmissä uutisteksteissä tai esimerkiksi sosiaaliseen mediaan tuotetuissa journalistisissa videoissa.

Palmgrenin (1986) kertomisen perusmuodot soveltuvat mielestäni journalistisen tekstin tarkasteluun hyvin. Jatkotutkimuksessa kuitenkin rajaisin kerronnan perusmuodoista osan pois ja keskittyisin tarkastelemaan niitä, jotka erityisesti nostivat tässä

tutkimuksessa esille kaunokirjallisia piirteitä. Niitä olivat henkilövetoisissa, eli tässä tapauksessa Greta Thunbergia, käsittelevissä uutisissa eeppinen kuva ja eläytymisesitys. Sen sijaan ilmastossa tapahtuvia muutoksia kuvaillessa ottaisin avuksi eeppisen kohtauksen, sillä tutkimusaineistoni osoittaa, että eeppistä kohtausta käyttävissä uutisissa sorrutaan muodostamaan syy-seuraussuhteita toisinaan myös heppoisin perustein.

Aktivistien taistelu ilmastonmuutosta vastaan jatkuu, vaikkei se aina päädykään lehtien etusivuille. Siitä todisteena on ainakin Greta Thunberg, joka jatkaa mielenosoittamista ilmaston puolesta. Hän nousee tämän tutkielman mielenkiintoisimmaksi henkilöksi, josta riittäisi tarkastelevaa myös jatkotutkimuksiin. Enää hän ei ole murrosikäinen teini vaan 21-vuotias nuori aikuinen. Kuinka median tapa uutisoida hänestä on vuosien varrella muuttunut? Varmaa on ainakin se, että monien mielissä hän tulee kantamaan ilmastosankarin viittaa vielä pitkään. Niin vahvat mielikuvat vuoden 2019 uutisointi ja sen eeppiset kuvat jättivät.

LÄHTEET

Belotti, F., Donato, F., Bussoletti, A. & Comunello, F. (2022). Youth Activism for Climate on and Beyond Social media: Insights from FridaysForFuture-Rome. International Journal of Press/Politics, 27(3), 718-737.

Bergthaller, H. (2018). “Climate Change and Un-narratability.” Metaphora 2 (2018), V 1-12.

Bonneuil, C. (2015). The Geological Turn: Narratives of the Anthropocene. In The Anthropocene Rethinking the Global Environmental Crisis. Ed. Clive Hamilton, François Gemenne & Christophe Bonneuil. Routledge, London & New York 2015. 23–28.

De Certeau, M. (1988). The Practice of Everyday Life. Berkeley: University of California Press.

Doyle, J. (2011). Mediating Climate Change. Farnham, Burlington: Ashgate Publishing Limited.

Fisher, W. R. (1984). Narration as a human communication paradigm: The case of public moral argument. Communication Monographs, 51:1, 1-22, DOI:10.1080/03637758409390180.

Järvenpää, S. & Huotari, A. (2021). Journalismi 1.5°. Raportti suomalaisen ilmastojournalismin tilasta ja tulevaisuudesta.

Kristensen, E., Rothbauer, P. & McKechnie, L. (2016). Villains, heroes and parents: An examination of gender stereotypes and representation of female characters in Canadian award-winning children’s books.

van Krieken, K. & Sanders J. (2019). ”What is Narrative Journalism?
A Systematic Review and an Empirical Agenda.” Journalism, heinäkuu 2019. https://doi.org/10.1177/1464884919862056.

van Krieken, K. (2018). Multimedia Storytelling in Journalism: Exploring Narrative Techniques in Snow Fall. Scholarly Journals. 9(5), 1-14. doi:10.3390/info9050123

Lassila, M. (2001). Faktaa fiktion keinoin: nonfiktiota Helsingin Sanomien Kuukausiliitteessä ja Imagessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kunelius, R. 1993: Uskottavuuden anatomia. Kova uutinen, genre ja kansa-

lainen. Tiedotustutkimus 2: 33–45.

Lassila-Merisalo, M. (2009). Faktan ja fiktion rajamailla: Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. E-kirja.

Lassila-Merisalo, M. (2020). Tarinallinen journalismi. Vastapaino. E-kirja.

Lehtinen, A-R. (2000). Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Lewis, S. L., & Maslin, M. A. (2015). Defining the anthropocene. Nature (London), 519(7542), 171–180. https://doi.org/10.1038/nature14258

Luke, T. W. (2015). The climate change imaginary. Current Sociology Monograph. 63(2), 280-296.

Moser, S. C. and Dilling, L. (2007). Creating a Climate for Change: Communicating Climate Change and Facilitating Social Change, Cambridge: University of Cambridge Press.

Neveu, E. (2014). Revisiting Narrative Journalism as One of The Futures of Journalism. Journalism Studies. 15(5), 533-542.

Palmgren, M-L. (1984). Johdatus kirjallisuustieteeseen. Juva: WSOY.

Pietilä, V. (1995). Tv-uutisista, hyvää iltaa. Tampere: Vastapaino.

Puikkonen, P. (2018). ”Keitä ne on ne sankarit?” Uutisten väkivaltakertomusten sankarit ja konnat lasten silmin. Teoksesta: Aikamme kasvatus: vain muutos on pysyvää? 71 – 14 eläytymismenetelmätutkimusta. 47–71. Tampereen yliopisto.

Ropo, E. & Huttunen, M. (2013). Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Tampere University Press.

Suoninen, A. (1993). Televisio lasten elämässä. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Tammi, P. (1995). Uutinen ja fiktio. Kaksi metakriittistä huomautusta narratologian soveltamisesta journalistisiin teksteihin. Teoksessa Proosan taiteesta: Leevi Valkaman juhlakirja. Toim. Ahokas, Pirjo, Lappalainen, Otto & Saariluoma, Liisa. Turku: Turku University Press, 369–390.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Valkonen, S., Pennonen, M., & Lahikainen, A-R. (2005). Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa Lapsuus media maailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. (toim.) Helsinki: Gaudeamus. 54–91.

Muut lähteet:

Aamulehti (22.3.2024): Aamulehti poistaa 551 toimittaja Matti Kuuselan juttua verkosta. Verkossa: https://www.aamulehti.fi/uutiset/art-2000010312503.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

BBC (20.9.2019): Global climate strikes: Millions of children take part in protests to help protect the planet. Verkossa: https://www.bbc.co.uk/newsround/49766020. [Tarkastettu 6.5.2024]

BBC (5.2.2024): Greta Thunberg: Who is the climate activist and what has she achieved? Verkossa: https://www.bbc.com/news/world-europe-49918719. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (24.2.2019): Vakavakasvoinen Greta Thunberg on kuin itse tulevaisuus, joka on tullut vaatimaan meitä tilille – Mutta miten 16-vuotias kestää tällaisen kuorman? Verkossa: https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006012286.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (22.9.2019): Helsingissä koululaiset saavat osallistua ilmastolakkoon ensi perjantaina luvan kanssa. Verkossa: https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006247714.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (6.10.2022): Kuka voittaa Nobelin rauhanpalkinnon sodan vuonna 2022? Verkossa: https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009111670.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (6.10.2022): Elokapina katkaisi Mannerheimintien liikenteen, poliisi otti kiinni 46 ihmistä. Verkossa: https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009117819.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (6.9.2023): Ihminen aloitti uuden geologisen ajanjakson. Verkossa: https://www.hs.fi/tiede/art-2000009716542.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Helsingin Sanomat (6.10.2023): Nobelin rauhanpalkinnon saa iranilainen ihmisoikeusaktivisti Narges Mohammadi. Verkossa: https://www.hs.fi/ulko-maat/art-2000009902689.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Hyvän sään aikana -podcast (3.4.2017): Pilotti. Verkossa: https://hyvansaanai-kana.fi/hyvan-saan-aikana-pilotti/. [Tarkastettu 6.5.2024]

Journalistin ohjeet 1.1.2014. Verkossa: https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/. [Tarkastettu 6.5.2024]

The Washington Post (15.8.2019): Swedish climate activist Greta Thunberg is sailing to America amid a storm of online attacks. Verkossa: https://www.washington-post.com/world/2019/08/15/swedish-climate-activist-greta-thunberg-is-sailing-america-amid-storm-criticism/. [Tarkastettu 6.5.2024]

Time (30.8.2022): Why You Should Care About Celebrities' Climate Hypocrisy. Verkossa: https://time.com/6209448/california-drought-celebrities-climate-hypocrisy/. [Tarkastettu 6.5.2024]

Suomen Lehdistö (18.3.2016): Lasten uutiset selittävät maailmaa. Verkossa: https://suomenlehdisto.fi/lasten-uutiset-selittavat-maailmaa/. [Tarkastettu 6.5.2024]

Suomen Lehdistö (10.9.2020): Toiveissa konkreettinen esine: Näin Hufvudstadsbladet ja Helsingin Sanomat päätyivät lanseeraamaan lapsille printtilehdet. Verkossa: https://suomenlehdisto.fi/toiveissa-konkreettinen-esine-nain-hufvudstadsbladet-ja-helsingin-sanomat-paatyivat-lanseeraamaan-lapsille-printtilehden/. [Tarkastettu 6.5.2024]

Yle (27.9.2017): Kalle Kinnunen: Kun Leonado DiCaprio yksityiskoneella ilmastopalkintoa noutamaan lähti. Verkossa: https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/09/27/kalle-kinnunen-kun-leonardo-dicaprio-yksityiskoneella-ilmastopalkintoa. [Tarkastettu 6.5.2024]

Yle (15.3.2019): Ilmastolakko ainakin 27 kunnassa tänään – Lapset saivat opettajan kulkemaan bussilla kouluun: "Jos tulostan paperia, tulee heti sanomista". Verkossa: https://yle.fi/uutiset/3-10688030. [Tarkastettu 6.5.2024]

Yle (7.6.2019): Nuori ilmastoaktivisti Greta Thunberg saa Amnestyn korkeimman kunniamerkin. Verkossa: https://yle.fi/uutiset/3-10820250. [Tarkastettu 6.5.2024]

Yle (26.9.2019): Pahvilaatikon päältä parrasvaloihin – Miksi Greta Thunberg vetää puoleensa setäraivoa? Verkossa: https://yle.fi/a/3-10988700. [Tarkastettu 6.5.2024]

Tutkimusaineisto:

Aineisto 1: Helsingin Sanomat (6.9.2019): Suomalaisten kielitaitoa parannetaan aikaistamalla opetusta – Tokaluokkalaiset Noel ja Sebastian valitsivat kiinan kielen. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006228721.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 2: Helsingin Sanomat (12.10.2018): sai päivän ajaksi 16-vuotiaan päätoimittajan. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005860820.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 2.1: Helsingin Sanomat (12.10.2018): Maapallon ilmasto lämpenee. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005860152.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 3: Helsingin Sanomat (30.8.2019): 16-vuotias Greta Thunberg aloitti vuosi sitten lakon ilmaston puolesta – Nyt hän purjehti Atlantin yli tapaamaan maailman päättäjiä. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006220723.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 3.1: Helsingin Sanomat (30.8.2019): 16-vuotias Greta Thunberg on lakkoillut jo vuoden ajan. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006220458.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 4: Helsingin Sanomat (18.1.2019): Näin perheissä vietetään yhteistä aikaa – koululaiset toivovat lisää aikaa vanhempien kanssa. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005968935.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 5: Helsingin Sanomat (27.9.2019): Maailman päättäjät pohtivat maanantaina ilmaston tilaa – Tätä mieltä koululaiset ovat ilmastonmuutoksesta. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006252039.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 6: Helsingin Sanomat (17.5.2019): Kaksi ryhmää, monta luokkahuonetta – kuudesluokkalaiset kertovat, missä he mieluiten opiskelevat. Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006108041.html. [Tarkastettu 6.5.2024]

Aineisto 6.1: Helsingin Sanomat (17.5.2019): Olisiko ilmasto-opista uudeksi oppiaineeksi yläkoululaisille? Verkossa: https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006107538.html. [Tarkastettu 6.5.2024]